

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ

Διπλωματική Εργασία

ΜΕΛΕΤΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΩΝ ΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΤΥΠΩΝ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΠΟΠΤΕΙΑ
ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

της

Κωνσταντίνας Κωνσταντινίδου

Επιβλέπων Καθηγητής: Σαμαρά Αγγελική

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος στη
Εφαρμοσμένη Λογιστική και Ελεγκτική

Θεσσαλονίκη 2017

Ευχαριστίες

Προκειμένου να ολοκληρωθεί με επιτυχία μία διπλωματική εργασία, απαιτείται επίπονη και διαρκής προσπάθεια, πρώτα από όλα από τον ίδιο τον μεταπτυχιακό φοιτητή. Οι προκλήσεις κατά την διάρκεια της εκπόνησης είναι ποικίλες, καθώς θα πρέπει να προηγηθεί η εύρεση και η μελέτη των κατάλληλων συγγραμμάτων, ενώ και η συνέχεια, που περιλαμβάνει το στάδιο της συγγραφής, απαιτεί αφοσίωση και διαυγή νου. Παρόλα αυτά, η εμπειρία, τόσο της διαδικασίας συγγραφής μιας τέτοιας εργασίας, όσο και του σταδίου ολοκλήρωσης της, είναι μοναδική. Η περαίωση όμως ενός ακαδημαϊκού έργου, δεν είναι μόνο απόρροια των ατομικών προσπαθειών του συγγράφοντος, αλλά συνισταμένη των κόπων του και της αρωγής είτε υλικοτεχνικής είτε ψυχολογικής, την οποία προσφέρουν και άλλα άτομα που μας περιστοιχίζουν. Με βάση λοιπόν τα ανωτέρω, θα ήθελα να εκφράσω τις βαθύτατες ευχαριστίες μου στον Καθηγητή «Λογιστικής», Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας και Πρόεδρο του Μεταπτυχιακού Τμήματος Εφαρμοσμένης Λογιστικής και Ελεγκτικής Κο Νεγκάκη Χρήστο, το περιεχόμενο των μαθημάτων του και οι συζητήσεις μας υπήρξαν ιδιαίτερα γόνιμες και μου έδωσαν τη δυνατότητα, να επιχειρήσω να ερμηνεύσω τον ρόλο των Δ.Π.Χ.Α. και Δ.Π.Ε. στην οικονομική κρίση. Επιπλέον οφείλω να ευχαριστήσω τον Επίκουρο Καθηγητή στο τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων του Πανεπιστημίου Μακεδονίας Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών Κο Δρογαλά Γεώργιο τον οποίο συμβουλευτήκα ουκ ολίγες φορές από την αρχή της ακαδημαϊκής μου πορείας, ως καθηγητή μου στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης του Τμήματος Οικονομικών Επιστημών, αλλά και κατά την διάρκεια της προσπάθειας μου στην διπλωματική μου εργασία. Ιδιαίτερη μνεία θα ήθελα να κάνω στον Διευθυντή της Διεύθυνσης του Υποκαταστήματος Θεσσαλονίκης της Τράπεζας της Ελλάδος, Ιωάννη Ν. Λεβέντη καθώς και στον Τμηματάρχη του Τμήματος Διοικητικών και Οικονομικών Υπηρεσιών κο Δημήτριο Γκέκα για κάθε εφικτή διευκόλυνση, για την έμπρακτη βοήθεια τους με παροχή βιβλιογραφίας καθώς και για τις γνώσεις που μου παρείχαν καθημερινά. Αξιόλογη ήταν επίσης, η συμβολή του Επίκουρου Καθηγητή Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πειραιώς, Ρουκανά Σπυρίδωνος με τις γνώσεις και την εμπειρία του στην εκπόνηση ακαδημαϊκών εργασιών, την επιμέλεια μέρους του παραταθέντος υλικού αλλά και την παροχή κομματιού της βιβλιογραφίας, παρείχε ουσιαστική βοήθεια. Τέλος, επιθυμώ να εκφράσω την απεριόριστη ευγνωμοσύνη μου στα άτομα του στενού οικογενειακού μου περιβάλλοντος φέρουν τεράστιο μερίδιο σε κάθε επιτυχία στη ζωή, καθώς παρέχουν τα εχέγγυα, με την ηθική κυρίως υποστήριξη.

Περίληψη

Η αποτελεσματική επίβλεψη της διεθνούς τραπεζικής δραστηριότητας είναι ζήτημα υψίστης σημασίας στις σημερινές και πολύπλοκα διαρθρωμένες κοινωνίες. Το πρώτο βήμα στην επίτευξη της αποτελεσματικής διεθνούς επίβλεψης είναι για μια διεθνή αρχή να διευκολυνθεί ο αποτελεσματικός συντονισμός των εθνικών εποπτικών οργάνων και να υιοθετηθούν οι κανόνες της ορθής πρακτικής για τη επίβλεψη των διεθνών τραπεζικών δραστηριοτήτων. Για τον σκοπό αυτό έχουν συνταχθεί κατάλληλα ρυθμιστικά πλαίσια (Δ.Λ.Π., Δ.Π.Χ.Α. κτλ) προκειμένου να προσφέρουν σαφείς κατευθυντήριες γραμμές βάσει των οποίων τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα θα οφείλουν να λειτουργούν και να παρουσιάζουν την επενδυτική τους δραστηριότητα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Αφιερώσεις	ii
Ευχαριστίες.....	iii
Περίληψη	iv
Περιεχόμενα.....	v
Κεφάλαιο 1 – Εισαγωγή	1
1.1 Εισαγωγικές Παρατηρήσεις	1
1.2 Σκοπός της Εργασίας.....	3
1.3 Δομή της Εργασίας.....	3
Κεφάλαιο 2 – Επισκόπηση Βιβλιογραφίας	4
2.1 Εισαγωγή	4
2.2 Ο ρόλος των Τραπεζών	4
2.3 Τραπεζική εποπτεία	9
Κεφάλαιο 3 – Θεσμικό πλαίσιο	16
3.1 Εισαγωγή	16
3.2 Εισαγωγή στα Δ.Λ.Π. 32, 39 και Δ.Π.Χ.Α. 7, 9	16
3.3 Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 32	17
3.4 Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 39	19
3.5 Δ.Π.Χ.Α. 7	22
3.6 Δ.Π.Χ.Α. 9	23
3.7 Επιπτώσεις από την εφαρμογή του Δ.Π.Χ.Α. 9.....	26
Κεφάλαιο 4 – Σύμφωνα της Βασιλείας.....	33
4.1 Εισαγωγή	33
4.2 Σύμφωνο της Βασιλείας I.....	33
4.2.1 Κριτική στο Σύμφωνο της Βασιλείας I.....	35
4.3 Σύμφωνο της Βασιλείας II.....	36
4.3.1 Κριτική στο Σύμφωνο της Βασιλείας II.....	40
4.4 Σύμφωνο της Βασιλείας III	42
4.4.1 Κριτική στο Σύμφωνο της Βασιλείας III.....	44

Κεφάλαιο 5 – Συμπεράσματα, Περιορισμοί και Προτάσεις για Μελλοντική Έρευνα	45
Βιβλιογραφία	49

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Εισαγωγικές Παρατηρήσεις

Η πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση μας δίδαξε ότι η κατάρρευση της εμπιστοσύνης του κοινού στο τραπεζικό σύστημα και στην ορθή λειτουργία των κεφαλαιαγορών μπορεί με μεγάλη πιθανότητα να οδηγήσει σε μια αρχικά χρηματοπιστωτική κρίση, η οποία αργότερα θα επηρεάσει καίρια την οικονομική δραστηριότητα. Το ρυθμιστικό πλαίσιο οφείλει να διευκολύνει την επιχειρηματική δράση μέσα πάντα όμως σε συγκεκριμένα πλαίσια ώστε να μπορεί να παρακολουθεί την ανάληψη των κινδύνων σε κάθε δράση. Το θεσμικό πλαίσιο θα πρέπει να εποπτεύει την φερεγγυότητα και την ρευστότητα των συμμετεχόντων με έναν προληπτικό τρόπο (prudential regulation), την δομή και τις διαδικασίες λειτουργίας των χρηματοπιστωτικών οργανισμών και των κεφαλαιαγορών (structural regulation), και να συμβάλλει στην προστασία των επενδυτών (investor protection). Το ρυθμιστικό πλαίσιο θα πρέπει να βρει την βέλτιστη ισορροπία μεταξύ της λεγόμενης απορρύθμισης (deregulation) και της επαναρύθμισης (re-regulation). Η πρώτη διαδικασία με την ελαχιστοποίηση των εμποδίων που μειώνουν την αποδοτικότητα των αγορών, συμβάλλει στην ενδυνάμωση του ανταγωνισμού. Η δεύτερη διαδικασία συμβάλλει στον έλεγχο του συστημικού κινδύνου με την αποφυγή πρακτικών εκ μέρους των συμμετεχόντων που μπορεί να βάλουν σε κίνδυνο το χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Στο τραπεζικό επίπεδο η Κεντρική Τράπεζα διαδραματίζει πρωταγωνιστικό ρόλο και είναι αυτή που εποπτεύει τις εμπορικές και επενδυτικές τράπεζες. Ενώ σε επίπεδο κεφαλαιαγοράς η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς είναι αυτή που συμβάλλει στην ορθή λειτουργία της κεφαλαιαγοράς. Αποφασίζει για την εισαγωγή και την έξοδο των εταιριών από τη χρηματιστηριακή αγορά και εποπτεύει τις συναλλαγές και την κεφαλαιακή επάρκεια των συμμετεχόντων στο χρηματιστήριο εταιριών. Η θέσπιση ενός ρυθμιστικού πλαισίου αποσκοπεί κατά κύριο λόγο στην εξάλειψη ανορθόδοξων πρακτικών από τη διοίκηση των χρηματοπιστωτικών οργανισμών με απρόβλεπτες αρνητικές συνέπειες για τις οικονομικές

μονάδες αλλά και ολόκληρη την παγκόσμια οικονομία πολλές φορές. Η ύπαρξη και η λειτουργία ενός μηχανισμού τραπεζικής εποπτείας έχει ορισμένους βασικούς στόχους:

1. Την διασφάλιση της σταθερότητας και της αποτελεσματικότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος, με υγιή τραπεζική κεφαλαιακή βάση. Η επίτευξη αυτού του στόχου πετυχαίνεται με τον έλεγχο της φερεγγυότητας, ρευστότητας, και συγκέντρωσης κινδύνων για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.
2. Την εγγύηση της διαφάνειας των διαδικασιών και των όρων συναλλαγών.
3. Την εφαρμογή της τραπεζικής εποπτείας και ρυθμιστικής παρέμβασης τόσο σε μακροοικονομικό όσο και σε μικροοικονομικό επίπεδο.

Δεν θα ήταν λανθασμένος ο ισχυρισμός ότι ο τραπεζικός κλάδος είναι αυτός που έχει την μεγαλύτερη εποπτεία έναντι όλων των άλλων κλάδων. Αυτό συμβαίνει διότι:

- Ο εποπτικός έλεγχος θεωρείται ως παράγοντας εξασφάλισης της εμπιστοσύνης του κοινού στη διαχείριση του χαρτοφυλακίου, δανείων και τίτλων.
- Τα προβλήματα που ανακύπτουν λόγω της ασύμμετρης πληροφόρησης δηλαδή τα ζητήματα της κακής επιλογής και του ηθικού κινδύνου μπορούν να είναι ιδιαίτερα σοβαρά σε ένα τραπεζικό κλάδο χωρίς έλεγχο.
- Ένα ρυθμιστικό πλαίσιο για την αποφυγή των συστημικών απειλών είναι απαραίτητο, εφόσον, το κοινωνικό κόστος από την κατάρρευση μιας τράπεζας υπερβαίνει το ιδιωτικό κόστος διάσωσης.

Η αποτελεσματική επίβλεψη της διεθνούς τραπεζικής δραστηριότητας καθίσταται ιδιαίτερα δύσκολη και μπορεί να αυξήσει το συστημικό κίνδυνο, με τον οποίο οι απώλειες σε μια τραπεζική ομάδα μπορούν να έχουν επιπτώσεις σε ολόκληρο το οικονομικό σύστημα. Το πρώτο βήμα στην επίτευξη της αποτελεσματικής διεθνούς επίβλεψης είναι για μια διεθνή αρχή να διευκολυνθεί ο αποτελεσματικός συντονισμός των εθνικών εποπτικών οργάνων και να υιοθετηθούν οι κανόνες της ορθής πρακτικής για τη επίβλεψη των διεθνών τραπεζικών δραστηριοτήτων.

1.2 Σκοπός της Εργασίας

Σκοπός της παρούσας διατριβής είναι η παρουσίαση του ρυθμιστικού πλαισίου που αφορά το ζήτημα της εποπτείας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων καθώς και η παρουσίαση ορισμένων κριτικών προσεγγίσεων πάνω στο θέμα αυτό. Η θετική συμβολή της τραπεζικής εποπτείας είναι, από πολλούς, αδιαμφισβήτητη, ωστόσο δεν είναι λίγοι αυτοί που εκφράζουν τις ανησυχίες και τους προβληματισμούς τους αναφορικά με την αποτελεσματικότητα των προτεινόμενων ρυθμίσεων. Στόχος της εργασίας αυτής είναι η, όσο το δυνατόν, πιο σφαιρική αποτύπωση της πραγματικότητας, μέσα από ένα θεωρητικό πλαίσιο.

1.3 Δομή της Εργασίας

- Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας παραθέτουμε το θεωρητικό πλαίσιο σχετικά με τη σημαντικότητα της εφαρμογής της τραπεζικής εποπτείας – ως βασικού ρυθμιστικού μηχανισμού διασφάλισης της εύρυθμης οικονομικής λειτουργίας της παγκόσμιας κοινότητας. Στη συνέχεια, παρατίθενται ο σκοπός και η δομή της διατριβής.
- Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται η επισκόπηση της βιβλιογραφίας. Επιχειρείται μια, εις βάθος, μελέτη ορισμένων σημαντικών κειμένων πάνω στο θέμα της τραπεζικής εποπτείας.
- Το τρίτο κεφάλαιο είναι αφιερωμένο στην παράθεση των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων και των Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης που αφορούν, ιδιαίτερα, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, καθώς και σχετικές αναφορές που σχολιάζουν την εφαρμογή των προτύπων αυτών.
- Στο τέταρτο κεφάλαιο παρατίθεται η βιβλιογραφία που άπτεται των θεμάτων που τέθηκαν από το Συμβούλιο της Βασιλείας και συγκεκριμένα μέσα από τα Σύμφωνα της Βασιλείας I, II & III.
- Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα συμπεράσματα της εργασίας, οι περιορισμοί της καθώς και προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

2.1 Εισαγωγή

Το κεφάλαιο αυτό είναι αφιερωμένο στην επισκόπηση της βιβλιογραφίας περί της εποπτείας των τραπεζικών ιδρυμάτων. Ξεκινάμε μια εισαγωγή στο βασικό θεωρητικό πλαίσιο των χρηματοπιστωτικών συστημάτων και του ρόλου των τραπεζών στις σύγχρονες κοινωνίες και καταλήγουμε με την ανασκόπηση ορισμένων, σημαντικών, βιβλιογραφικών αναφορών που αφορούν τις εποπτικές πρακτικές που εφαρμόζονται στον χρηματοπιστωτικό κλάδο.

2.2 Ο ρόλος των τραπεζών

Στις οικονομίες της αγοράς, το χρηματοπιστωτικό σύστημα είναι ένα από τα συστήματα που έχουν διαμορφωθεί για την παροχή υπηρεσιών, στο πλαίσιο του οποίου επιτελούνται, μέσα από ένα σύνθετο πλέγμα αγορών, φορέων παροχής υπηρεσιών και υποδομών, δύο λειτουργίες, Λώλος (2007):

- Η πρώτη λειτουργία είναι η διοχέτευση χρωματικών πόρων από τους θετικούς αποταμιευτές της οικονομίας προς τους αρνητικούς αποταμιευτές.
- Η δεύτερη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος συνίσταται στη συμβολή στην πραγματοποίηση από φυσικά ή νομικά πρόσωπα (μεταξύ των οποίων και από τους θετικούς και αρνητικούς αποταμιευτές) πληρωμών χωρίς τη χρήση μετρητών (κερμάτων και τραπεζογραμματίων), δηλαδή μέσω εργαλείων πληρωμών (π.χ. κάρτες και επιταγές) και υπηρεσιών μεταφοράς κεφαλαίων.

Συγγενές προς το χρηματοπιστωτικό σύστημα, αλλά διακριτό από αυτό, είναι το νομισματικό σύστημα, μέσω του οποίου δημιουργούνται τα περιουσιακά στοιχεία που χρησιμοποιούνται, με γενικευμένο τρόπο στην οικονομία, ως μέσα πληρωμών, δηλαδή ως χρήμα

με τη στενή έννοια του όρου. Στην κατηγορία αυτή εμπίπτουν τα κέρματα, τα τραπεζογραμμάτια και οι τραπεζικές καταθέσεις όψεως. Στο σημείο αυτό είναι απαραίτητες οι ακόλουθες διευκρινίσεις και επισημάνσεις:

(i) Ο όρος «διοχέτευση χρηματικών πόρων» χρησιμοποιείται, ώστε να περιλαμβάνει δύο επιμέρους σκέλη:

- Τους χρηματικούς πόρους που προσφέρονται από τους θετικούς αποταμιευτές τόσο με την μορφή τραπεζικών καταθέσεων και ασφάλιστρων όσο και για την αγορά χρεωστικών τίτλων έκδοσης των αρνητικών αποταμιεύσεων που αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης στις χρηματοπιστωτικές αγορές (οι οποίοι για τους αρνητικούς αποταμιευτές συνιστούν δανεικά κεφάλαια (borrowed funds)), και
- Τους χρηματικούς πόρους που προσφέρονται για την αγορά μετοχών έκδοσης αρνητικών αποταμιευτών-επιχειρήσεων που αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης στις χρηματοπιστωτικές αγορές (οι οποίοι για τους αρνητικούς αποταμιευτές συνιστούν ίδια κεφάλαια (own funds)).

(ii) Ως θετικοί αποταμιευτές νοούνται οι οικονομικές μονάδες (νοικοκυριά, επιχειρήσεις, Δημόσιο) που προσφέρουν το προς αποταμίευση διαθέσιμο εισόδημά τους, ενώ αρνητικοί αποταμιευτές οι οικονομικές μονάδες που αναζητούν είτε δανειακά κεφάλαια για την ικανοποίηση επενδυτικών, στεγαστικών ή καταναλωτικών αναγκών είτε (στην περίπτωση επιχειρήσεων ιδίως με τη μορφή της ανώνυμης εταιρίας) συμμετοχή στα ίδια κεφάλαιά τους. Στις ανοικτές οικονομίες (σε εκείνες, δηλαδή, όπου δεν υφίστανται περιορισμοί στην κίνηση κεφαλαίων από και προς την αλλοδαπή), οι θετικοί και αρνητικοί αποταμιευτές μπορεί να είναι και αλλοδαπά φυσικά ή νομικά πρόσωπα.

(iii) Σε κάθε οικονομία το ύψος των χρηματικών πόρων που διοχετεύονται μέσω του χρηματοπιστωτικού συστήματος αποτελεί ένα υποσύνολο μόνον των χρηματικών πόρων που διοχετεύονται εν γενεί από τους θετικούς προς τους αρνητικούς αποταμιευτές. Δανειακά κεφάλαια διοχετεύονται στους αρνητικούς αποταμιευτές και μέσω του ιδιωτικού δανεισμού, ενώ ένα σημαντικό τμήμα των ίδιων κεφαλαίων των ανώνυμων εταιριών και των κεφαλαίων των άλλων μορφών εταιριών αντλείται εκτός του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Η προστιθέμενη αξία του χρηματοπιστωτικού συστήματος στην οικονομία έγκειται, μεταξύ άλλων, στο γεγονός ότι παρέχει στις επιχειρήσεις τη δυνατότητα άντλησης ίδιων ή/και δανεικών κεφαλαίων από μια

δεξαμενή θετικών αποταμιευτών στην οποία οι ίδιες από μόνες τους δεν έχουν πρόσβαση ή, αν έχουν, αυτό γίνεται ,με δυσανάλογα μεγάλο κόστος.

Ο δεύτερος δίαυλος μέσω του οποίου επιτυγχάνεται η διοχέτευση χρηματικών κεφαλαίων από τους θετικούς αποταμιευτές προς τους αρνητικούς είναι αυτός της έμμεσης χρηματοδότησης (indirect finance), ή χρηματοπιστωτικής διαμεσολάβησης (financial intermediation). Σύμφωνα με τη θεωρία της τραπεζικής, ο δίαυλος της έμμεσης χρηματοδότησης έχει αναπτυχθεί λόγω (https://el.wikipedia.org/wiki/Χρηματοπιστωτικό_Σύστημα)¹:

- Του (σχετικά υψηλού) κόστους συναλλαγών στις αγορές του χρήματος και κεφαλαίου, στο πλαίσιο δηλαδή του δίαυλου της άμεσης χρηματοδότησης,
- Του (σχετικά υψηλού) πιστωτικού κινδύνου που έχουν για τους θετικούς αποταμιευτές οι επενδύσεις σε χρεωστικούς τίτλους, μετοχές και παράγωγα χρηματοπιστωτικά μέσα που αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης στις εν λόγω αγορές, και
- Των προβλημάτων πληροφοριακής ασυμμετρίας που γεννώνται στη σχέση μεταξύ θετικών και αρνητικών αποταμιευτών στην περίπτωση (του διαύλου) της άμεσης χρηματοδότησης.

Η αντιμετώπιση των προαναφερθέντων προβλημάτων καθιστά αναγκαία τη λειτουργία διαφόρων κατηγοριών διαμεσολαβούντων χρηματοπιστωτικών φορέων, οι οποίοι κατατάσσονται σε τρεις (3) κατηγορίες :τράπεζες, επιχειρήσεις χορήγησης πιστώσεων, και τρίτον ασφαλιστικές και αντασφαλιστικές επιχειρήσεις, καθώς και συνταξιοδοτικοί οργανισμοί.

Στο πλαίσιο αυτό επισημαίνεται ότι :

- Ιστορικά, η εμφάνιση των τραπεζών ως διαμεσολαβούντων φορέων έχει προηγηθεί της ανάπτυξης των χρηματοπιστωτικών αγορών,
- Μέσω των τραπεζών και των άλλων διαμεσολαβούντων χρηματοπιστωτικών φορέων έχουν τη δυνατότητα άντλησης δανειακών κεφαλαίων πολλές κατηγορίες αρνητικών αποταμιεύσεων (όπως κατ' εξοχήν τα νοικοκυριά και οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις) που δεν έχουν πρόσβαση στις αγορές, και
- Στα περισσότερα χρηματοπιστωτικά συστήματα η έμμεση χρηματοδότηση, κυρίως μέσω των τραπεζών (bank-based systems), είναι πιο εκτεταμένη από την άμεση χρηματοδότηση, ακόμη

---

¹https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A7%CF%81%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%80%CE%B9%CF%83%CF%84%CF%89%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C_%CF%83%CF%8D%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BC%CE%B1

και στις ΗΠΑ, που έχουν παραδοσιακά τις πιο αναπτυγμένες αγορές χρήματος και κεφαλαίου (market-based system),

Η σημαντικότερη κατηγορία διαμεσολαβούντων χρηματοπιστωτικών φορέων είναι οι τράπεζες. Στην περίπτωση της τραπεζικής διαμεσολάβησης:

- Οι θετικοί αποταμιευτές προσφέρουν τα δανειακά τους κεφάλαια με τη μορφή καταθέσεων στις τράπεζες, και
- Οι τράπεζες χρηματοδοτούν τους αρνητικούς αποταμιευτές μέσω της χορήγησης δανείων ή λοιπών πιστώσεων.

Στο σημείο αυτό κρίνεται αναγκαίο να γίνουν πέντε (5) επισημάνσεις (Ζαχούρης, 2008):

(i) Στα περισσότερα κράτη, η πιο σημαντική από άποψη μεγέθους κατηγορία τραπεζών είναι οι "εμπορικές". Σε διάφορες οικονομίες λειτουργούν, όμως, και ειδικές κατηγορίες τραπεζών, όπως οι συνεταιριστικές και οι αποταμιευτικές, καθώς επίσης (συνήθως στα οικονομικά αναπτυσσόμενα ή λιγότερο αναπτυγμένα κράτη) και πιστωτικοί οργανισμοί ειδικού σκοπού με την αποκλειστική ή κυρίαρχη συμμετοχή του Δημοσίου (επενδυτικές/αναπτυξιακές ή κτηματικές τράπεζες) για την αντιμετώπιση συγκεκριμένων αναγκών οικονομικής πολιτικής.

(ii) Θετικοί αποταμιευτές που προσφεύγουν στις διαμεσολαβητικές υπηρεσίες (αλλά και στις υπηρεσίες πληρωμών) των τραπεζών είναι νοικοκυριά, επιχειρήσεις (ιδιωτικές και δημόσιες), φορείς του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα (π.χ. εκκλησία, πολιτικά κόμματα) και το Δημόσιο (ως *fiscus*). Αντίθετα, σε ό,τι αφορά τους αρνητικούς αποταμιευτές, στις αναπτυγμένες οικονομίες το Δημόσιο αντλεί δανειακά κεφάλαια για τη χρηματοδότηση των δαπανών του αποκλειστικά και μόνον από τις κεφαλαιοαγορές (εκτός αν απολέσει την πρόσβαση σε αυτές λόγω ραγδαίας υποβάθμισης της αξιολόγησης της πιστοληπτικής του ικανότητας, όπως συνέβη πρόσφατα στην Ελλάδα, την Ιρλανδία, την Πορτογαλία και την Κύπρο, οι οποίες αναγκάστηκαν να προσφύγουν στη συνδρομή του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και των ευρωπαϊκών θεσμικών οργανισμών).

(iii) Οι τράπεζες αντλούν δανειακά κεφάλαια όχι μόνον από τους καταθέτες, αλλά και από την κεντρική τράπεζα, από άλλες τράπεζες στο πλαίσιο λειτουργίας της διατραπεζικής αγοράς, καθώς και με την έκδοση χρεωστικών τίτλων στις χρηματοπιστωτικές αγορές.

(iv) Οι τράπεζες είναι, ακριβώς λόγω της λειτουργίας που επιτελούν, μία από τις κατηγορίες επιχειρήσεων που λειτουργούν με υψηλό βαθμό μόχλευσης, καθώς τα δανειακά τους κεφάλαια είναι πολλαπλάσια των ιδίων κεφαλαίων τους. Κατά συνέπεια, οι τράπεζες δεν δανείζουν δικά τους κεφάλαια, αλλά κεφάλαια των καταθέσεων και των άλλων πιστωτών τους.

(v) Οι τράπεζες δεν διοχετεύουν το σύνολο των καταθέσεων τους σε δάνεια ή άλλες πιστώσεις. Εκτός από τα ρευστά και άμεσα ρευστοποιήσιμα στοιχεία που διακρατούν για να ανταποκρίνονται στη ζήτηση των καταθέτων για ανάληψη των καταθέσεών τους στο πλαίσιο της διαχείρισης του χαρτοφυλακίου τους (ή βάσει ρυθμιστικών παρεμβάσεων), οι τράπεζες προβαίνουν και σε επενδύσεις σε χρηματοπιστωτικά μέσα που αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης στις χρηματοπιστωτικές αγορές:

- είτε σε μακροχρόνια βάση (όποτε εντάσσονται στο καλούμενο "επενδυτικό χαρτοφυλάκιο")
- είτε με σκοπό τη βραχυχρόνια εκμετάλλευση των συνθηκών της αγοράς (όποτε εντάσσονται στο καλούμενο "χαρτοφυλάκιο συναλλαγών")

Στο πλαίσιο της λειτουργίας τους ως διαμεσολαβούντων χρηματοπιστωτικών φορέων, οι τράπεζες προβαίνουν σε μια σειρά μετασχηματισμών, οι οποίοι αφορούν:

- ✓ την κατανομή του κινδύνου χρηματοδότησης (credit risk transformation), καθώς αναλαμβάνουν τον πιστωτικό κίνδυνο των οικονομικών μονάδων που χρηματοδοτούν, μετακυλώντας τον κίνδυνο της δικής τους αφερεγγυότητας στους θετικούς αποταμιευτές,
- ✓ το ύψος της αξίας των απαιτήσεων (size transformation), καθώς προβαίνουν σε μετατροπή υποχρεώσεων μικρής ονομαστικής αξίας (π.χ. μικροκαταθέσεις ιδιωτών) σε απαιτήσεις μεγάλης αξίας (π.χ. βιομηχανικές χορηγήσεις), και
- ✓ τη ληκτότητα των απαιτήσεων (maturity transformation), καθώς προβαίνουν σε μετατροπή βραχυχρόνιων υποχρεώσεων (π.χ. καταθέσεις όψεως) σε μακροχρόνιες απαιτήσεις (π.χ. στεγαστικά δάνεια),

Η δυνατότητα των τραπεζών να προβαίνουν στους εν λόγω μετασχηματισμούς αποτελεί, ταυτόχρονα, τη βασική αιτία της (διαρθρωτικής) έκθεσής τους στον πιστωτικό κίνδυνο, τον κίνδυνο εισοδήματος επιτοκίων και τον κίνδυνο ρευστότητας, αντίστοιχα, και, συνεπώς την κύρια δικαιολογητική βάση για την οποία:

- αφενός μεν απαιτείται να διαχειρίζονται τους εν λόγω κινδύνους,
- αφετέρου δε υπόκεινται σε ρυθμιστική παρέμβαση με στόχο τη διασφάλιση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος.

Για τον έλεγχο της έκθεσης τους στους εν λόγω κινδύνους, οι τράπεζες προβαίνουν, ιδίως τα τελευταία χρόνια, μεταξύ άλλων, στην εκχώρηση ορισμένων κατηγοριών δανείων τους βάσει της πρακτικής της "τιτλοποίησης απαιτήσεων" (asset securitization) στο πλαίσιο του καλούμενου "υποδείγματος παραγωγής και διανομής" (originate and distribute model). Η υπερβολική ωστόσο έκταση της προσφυγής στην εν λόγω πρακτική θεωρείται πάντως ότι υπήρξε μία από τις αιτίες της πρόσφατης (2007-2009) διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης.

2.3 Τραπεζική εποπτεία

Το ζήτημα της τραπεζικής εποπτείας έχει προβληματίσει αναρίθμητες φορές την παγκόσμια επιστημονική κοινότητα. Οι απόψεις δίστανται όσον αφορά τα ευεργετικά αποτελέσματα που δύναται να προκύψουν από τις αυστηρότερες μεθόδους εποπτείας και επιτήρησης που επικαλούνται, κατά καιρούς, οι ρυθμιστικές αρχές. Η μεγαλύτερη, ενδεχομένως, μερίδα υποστηρίζει ότι τα μέτρα εποπτείας πρέπει να αυστηροποιηθούν. Ωστόσο, ανεξαρτήτως προσεγγίσεων, δεν είναι λίγοι όσοι προτάσσουν την αναγκαιότητα για ουσιαστικές μεταρρυθμίσεις και ριζική αναδιάρθρωση του, μέχρι τώρα, ρυθμιστικού πλαισίου, δεδομένου ότι, σύμφωνα με τις απόψεις του αντιλόγου, αυτό που ουσιαστικά γίνεται είναι μια «αναμάσηση» των ήδη υπάρχοντων κανονισμών και οδηγιών (με μικρές προσθήκες που όμως δεν συμβάλλουν στην ουσιαστική θεσμοθέτηση του ζητήματος της τραπεζικής εποπτείας αλλά και της διασφάλισης της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής ισορροπίας).

Ένα σημαντικό μέρος επιστημόνων έχει ασχοληθεί, διαχρονικά, με την ανάπτυξη προβλεπτικών μοντέλων με σκοπό την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της διαδικασίας της τραπεζικής εποπτείας. Οι Stuhr & Van Wicklen (1974), στην εργασία τους με θέμα: «*Αξιολόγηση της οικονομικής κατάστασης των τραπεζών*», ανέπτυξαν μια τεχνική "βαθμολόγησης" (scoring) με σκοπό την δια-τραπεζική σύγκριση των Αμερικάνικων Τραπεζών. Ένας μακροπρόθεσμος στόχος του έργου τους ήταν ο εντοπισμός των τραπεζικών παραγόντων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να σηματοδοτήσουν αλλαγές στην κατάσταση μιας τράπεζας, βάσει των

πρωτογενών στοιχείων που θα προκύπτουν από τις επιτόπιες διαδικασίες ελέγχου των τραπεζικών ιδρυμάτων. Το στατιστικό τους μοντέλο φανέρωσε ορισμένα σημεία υπεροχής, επαληθεύοντας τα πρωύτερα αποτελέσματα που αφορούσαν ορισμένους δείκτες τραπεζικής σταθερότητας και λειτουργίας.

Οι Villanueva & Mirakhor (1990) μελέτησαν τις στρατηγικές περί των Δημοσιονομικών Μεταρρυθμίσεων και συγκεκριμένα τις πολιτικές που αφορούσαν τα επιτόκια, την σταθεροποίηση και την εποπτεία των τραπεζών στις αναπτυσσόμενες χώρες. Η εργασία τους καταλήγει, μεταξύ άλλων, στα εξής σημαντικά συμπεράσματα:

- Όσον αφορά την πολιτική επιτοκίων και την ελευθέρωση του χρηματοπιστωτικού τομέα πρέπει να ληφθεί υπόψη η αρχική κατάσταση της οικονομίας, ιδίως η χρηματοοικονομική θέση του ιδιωτικού τομέα και η ποιότητα των προληπτικών κανονισμών για το χρηματοπιστωτικό σύστημα. Θα πρέπει να επιδιώκονται ισχυρές μακροοικονομικές πολιτικές για τη σταθεροποίηση της οικονομίας και την αναζωογόνηση του ιδιωτικού τομέα, ενώ θα πρέπει να διατηρηθεί ή να ενισχυθεί η αυστηρή εποπτεία του τραπεζικού συστήματος, ώστε να ελαχιστοποιηθεί ο ηθικός κίνδυνος στο τραπεζικό σύστημα. Η σημασία των ισχυρών τραπεζικών ρυθμιστικών και εποπτικών πολιτικών πρέπει να υπογραμμιστεί, διότι η ελευθέρωση των επιτοκίων θα ήταν αναποτελεσματική χωρίς αυτές. Η ενίσχυση μπορεί να επιτευχθεί με διάφορους τρόπους. Εκτός από τις τυποποιημένες διατάξεις για την κεφαλαιακή επάρκεια και τα αποθεματικά έναντι απωλειών δανείων, ένας τρόπος για τη μεταρρύθμιση των ασφαλιστικών συστημάτων καταθέσεων είναι η επιβολή ποινής πτώχευσης στην τραπεζική δραστηριότητα ή ασφαλιστικού ασφαλίστρου στις τραπεζικές υποχρεώσεις, σε άμεση αναλογία με την επικινδυνότητα του δανειακού χαρτοφυλακίου μιας τράπεζας.
- Οι θεσμικές αλλαγές πρέπει να βρίσκονται στην πρώτη γραμμή των μεταρρυθμίσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα στις αναπτυσσόμενες χώρες. Θα πρέπει να περιλαμβάνουν μια ισχυρή υποστηρικτική υποδομή που θα παρέχει επαρκή ροή πληροφοριών, πιστοληπτική αξιολόγηση και έλεγχο των λογιστικών συστημάτων. Αυτές οι θεσμικές μεταρρυθμίσεις πρέπει να στοχεύουν στη μείωση της εξάρτησης των επιχειρήσεων από την τραπεζική πίστωση και θα βοηθήσουν να προσανατολιστούν προς τη χρηματοδότηση με ίδια κεφάλαια.

Η ευαισθησία των επιχειρήσεων σε κρίσεις επιτοκίων θα μειωθεί κατά αυτόν τον τρόπο, επιτρέποντας μεγαλύτερο περιθώριο ελευθέρωσης των επιτοκίων.

Οι Barth et al. (2002), μελέτησαν τις διαφορές μεταξύ της τραπεζικής ρύθμισης και της τραπεζικής εποπτείας. Χρησιμοποιώντας τα στοιχεία περί τραπεζικών ρυθμίσεων και πρακτικών εποπτείας από 107 αξιολόγησαν τη σχέση μεταξύ ειδικών κανονιστικών και εποπτικών πρακτικών και ανάπτυξης, αποτελεσματικότητας και αστάθειας του τραπεζικού τομέα. Συγκεκριμένα, εστίασαν στα εξής θέματα: (i) στους κανονιστικούς περιορισμούς στις τραπεζικές δραστηριότητες και στην μίξη των τραπεζικών και εμπορικών δραστηριοτήτων, (ii) στους κανονισμούς για την άσκηση τραπεζικής δραστηριότητας στο εσωτερικό και στο εξωτερικό, (iii) στους κανονισμούς περί κεφαλαιακής επάρκειας, (iv) στα χαρακτηριστικά σχεδιασμού συστήματος ασφάλισης καταθέσεων, (v) στην εποπτική εξουσία και ανεξαρτησία, (vi) στην αυστηρότητα της κατηγοριοποίησης των δανείων και στην χρήση των προτύπων προβλέψεων, (vii) στους κανονισμούς που προωθούν την αποκάλυψη πληροφοριών και την παρακολούθηση, από μέρους του ιδιωτικού τομέα, των τραπεζών και (viii) στην κρατική ιδιοκτησία. Τα αποτελέσματα της έρευνας τους κρούουν τον κώδωνα του κινδύνου σχετικά με τις κυβερνητικές πολιτικές που βασίζονται υπερβολικά στην άμεση κρατική εποπτεία και ρύθμιση των τραπεζικών δραστηριοτήτων. Αντίθετα, τα ευρήματα δείχνουν ότι οι πολιτικές που βασίζονται σε κατευθυντήριες γραμμές που: (1) υποχρεώνουν την ακριβή αποκάλυψη πληροφοριών, (2) ενισχύουν τον ιδιωτικό εταιρικό έλεγχο των τραπεζών και (3) ενθαρρύνουν τους ιδιωτικούς πράκτορες να ασκούν τον εταιρικό έλεγχο καλύτερα για την προώθηση της ανάπτυξης των τραπεζών, την απόδοση και τη σταθερότητα.

Η Ioannidou (2003), διερεύνησε το κατά πόσο η Νομισματική Πολιτική επηρεάζει τον ρόλο της Κεντρικής Τράπεζας στην εποπτεία των τραπεζών. Η ανάλυσή της επικεντρώνεται στις Ηνωμένες Πολιτείες, όπου η FED μοιράζεται εποπτικά καθήκοντα με δύο άλλες ομοσπονδιακές υπηρεσίες και συγκεκριμένα, στην εξέταση της εποπτικής συμπεριφοράς της FED σε σχέση με τους άλλους δύο οργανισμούς. Τα αποτελέσματα υποδηλώνουν ότι οι αρμοδιότητες της νομισματικής πολιτικής της FED μεταβάλλουν την τραπεζική εποπτεία. Αναλυτικότερα, οι δείκτες της νομισματικής πολιτικής επηρεάζουν τις εποπτικές ενέργειες της FED, αλλά δεν επηρεάζουν τις ενέργειες των άλλων δύο οργανισμών ενώ, το σενάριο στο οποίο η FED

χρησιμοποιεί τραπεζική εποπτεία για την ενίσχυση των στόχων της νομισματικής πολιτικής δεν υποστηρίζεται από τα δεδομένα της έρευνας.

Οι Beck et al. (2006), μελέτησαν την τραπεζική εποπτεία και τα φαινόμενα διαφθοράς στον τραπεζικό δανεισμό. Με βάση στοιχεία από τουλάχιστον 2500 επιχειρήσεις 37 χωρών, προχώρησαν σε μια εμπειρική αξιολόγηση του αντίκτυπου των διαφόρων τραπεζικών εποπτικών πολιτικών στα εμπόδια χρηματοδότησης των επιχειρήσεων. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσίασε το γεγονός ότι η παραδοσιακή προσέγγιση της τραπεζικής εποπτείας, η οποία περιλαμβάνει την εξουσιοδότηση των επίσημων εποπτικών φορέων να παρακολουθούν, να πειθαρχούν και να επηρεάζουν άμεσα τις τράπεζες, δεν βελτιώνει την ακεραιότητα του τραπεζικού δανεισμού. Αντίθετα, οι ερευνητές διαπίστωσαν ότι μια εποπτική στρατηγική που επικεντρώνεται στην ενδυνάμωση της ιδιωτικής παρακολούθησης των τραπεζών, αναγκάζοντας τις τράπεζες να αποκαλύψουν ακριβείς πληροφορίες στον ιδιωτικό τομέα, τείνει να μειώσει το βαθμό στον οποίο η διαφθορά των τραπεζικών υπαλλήλων αποτελεί εμπόδιο για τις επιχειρήσεις που αντλούν εξωτερική χρηματοδότηση. Επιπροσθέτως, διαπίστωσαν ότι οι κανονισμοί που ενισχύουν την ιδιωτική παρακολούθηση ασκούν ιδιαίτερα ευεργετική επίδραση στην ακεραιότητα του τραπεζικού δανεισμού σε χώρες με υγιή νομικά θεσμικά όργανα.

Οι Chortareas et al. (2010), ασχολήθηκαν με το θέμα της τραπεζικής εποπτείας, των ρυθμιστικών κανόνων και της αποτελεσματικότητας, χρησιμοποιώντας στοιχεία από τραπεζικά ιδρύματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εξέτασαν τη δυναμική μεταξύ των ρυθμιστικών και εποπτικών πολιτικών των τραπεζών που συνδέονται με τους τρεις πυλώνες της Βασιλείας II και τις διάφορες πτυχές της αποδοτικότητας και της απόδοσης των τραπεζών όσον αφορά το κόστος, μελετώντας ένα δείγμα εμπορικών τραπεζών της ΕΕ κατά την περίοδο 2000-2006. Τα ευρήματά τους υποδεικνύουν ότι οι παρεμβατικές πολιτικές εποπτείας και κανονιστικής ρύθμισης, όπως η ενίσχυση των περιορισμών κεφαλαίου, η ενίσχυση των επίσημων εποπτικών εξουσιών, η παρακολούθηση του ιδιωτικού τομέα και ο περιορισμός των τραπεζικών δραστηριοτήτων, μπορούν να παρεμποδίσουν την αποτελεσματική λειτουργία των τραπεζών. Τα παραγόμενα στοιχεία δείχνουν επίσης ότι οι τράπεζες από χώρες με πιο ανοικτά, ανταγωνιστικά και δημοκρατικά πολιτικά συστήματα είναι πιο πιθανό να επωφεληθούν από υψηλότερα επίπεδα λειτουργικής απόδοσης.

Οι Eichengreen & Dincer (2011), παρουσίασαν την έρευνά τους πάνω στο ζήτημα της τραπεζικής εποπτείας και της λειτουργίας του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Χρησιμοποίησαν δεδομένα σχετικά με τη διάρθρωση της εποπτείας των τραπεζών, διαχωρίζοντας την εποπτεία της κεντρικής τράπεζας από την εποπτεία των μη κυβερνητικών οργανισμών καθώς επίσης και τις ανεξάρτητες από τις εξαρτώμενες κυβερνητικές εποπτικές αρχές. Χρησιμοποιώντας παρατηρήσεις από 140 χώρες για την περίοδο 1998-2010, διαπίστωσαν ότι η εποπτική ευθύνη τείνει να κατανεμηθεί στην κεντρική τράπεζα σε χώρες με χαμηλό εισόδημα, όπου το ίδρυμα αυτό είναι ένας από τους λίγους δημόσιους οργανισμούς με την απαιτούμενη διοικητική ικανότητα, ενώ αντίθετα είναι πιο πιθανό να αναληφθεί από μια μη ανεξάρτητη υπηρεσία της κυβέρνησης σε χώρες που έχουν υψηλή κατάταξη όσον αφορά την κυβερνητική τους αποτελεσματικότητα. Οι χώρες με ανεξάρτητες εποπτικές αρχές, εκτός της κεντρικής τράπεζας, έχουν λιγότερα μη εξυπηρετούμενα δάνεια ως ποσοστό του ΑΕΠ, ακόμη και μετά τον έλεγχο για τον πληθωρισμό, το κατά κεφαλήν εισόδημα και τα σταθερά αποτελέσματα ανά χώρα και / ή το έτος. Οι τράπεζές τους υποχρεούνται να κατέχουν λιγότερα κεφάλαια έναντι περιουσιακών στοιχείων, προφανώς επειδή έχουν λιγότερη ανάγκη προστασίας από απώλειες δανείων. Οι αποταμιευτές σε αυτές τις χώρες απολαμβάνουν υψηλότερα επιτόκια καταθέσεων. Τέλος, υπάρχουν κάποιες ενδείξεις, αν και σχετικά επισφαλείς ωστόσο, ότι οι χώρες με αυτές τις ρυθμίσεις είναι λιγότερο επιρρεπείς σε συστημικές τραπεζικές κρίσεις.

Οι Beck & Gros (2012), επεσήμαναν την σημασία του συντονισμού, αντί του διαχωρισμού, της νομισματικής πολιτικής και της τραπεζικής εποπτείας στα πλαίσια ενός καλύτερου περιβάλλοντος λειτουργίας των ευρωπαϊκών τραπεζών. Συγκεκριμένα, υποστήριξαν ότι ένας αυστηρός διαχωρισμός της εποπτείας και της νομισματικής πολιτικής δεν είναι επιθυμητός κατά τη διάρκεια μιας χρηματοπιστωτικής κρίσης, όταν η συστημική σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος αποτελεί τη μεγαλύτερη απειλή για μια νομισματική πολιτική που στοχεύει στη σταθερότητα των τιμών.

Οι Gaganis & Pasiouras (2013), παρουσίασαν την εργασία τους πάνω στα συστήματα χρηματοπιστωτικής εποπτείας και την αποτελεσματικότητα των τραπεζών χρησιμοποιώντας διεθνή αποδεικτικά στοιχεία. Συγκεκριμένα, ερεύνησαν το κατά πόσο και πώς επηρεάζεται η κερδοφορία των τραπεζών από τη συμμετοχή της κεντρικής τράπεζας στη χρηματοοικονομική εποπτεία, την ενοποίηση των χρηματοπιστωτικών αρχών και την ανεξαρτησία της κεντρικής

τράπεζας. Τα αποτελέσματα φανέρωσαν ότι η αποδοτικότητα μειώνεται καθώς ο αριθμός των χρηματοπιστωτικών τομέων που εποπτεύονται από την κεντρική τράπεζα αυξάνεται. Επιπλέον, οι τράπεζες που λειτουργούν σε χώρες με μεγαλύτερη ενοποίηση των εποπτικών αρχών είναι λιγότερο κερδοφόρες. Τέλος, η ανεξαρτησία της κεντρικής τράπεζας έχει αρνητικό αντίκτυπο στην αποτελεσματικότητα των κερδών των τραπεζών.

Οι Barth et al. (2013), μελέτησαν το κατά πόσο η τραπεζική ρύθμιση, εποπτεία και παρακολούθηση ενισχύουν ή παρεμποδίζουν την αποδοτικότητα των τραπεζών. Με βάση τα στοιχεία 4550 τραπεζών από 72 χώρες κατά τη χρονική περίοδο 1999-2007, διαπίστωσαν ότι οι αυστηρότεροι περιορισμοί στις τραπεζικές δραστηριότητες συνδέονται αρνητικά με την αποτελεσματικότητα των τραπεζών, ενώ η αυστηρότητα της κεφαλαιακής νομοθεσίας συνδέεται οριακά, αλλά θετικά με την αποτελεσματικότητα των τραπεζών. Επιπλέον, συμπέραναν ότι η ενίσχυση της επίσημης εποπτικής εξουσίας συνδέεται θετικά με την αποτελεσματικότητα των τραπεζών μόνο σε χώρες με ανεξάρτητες εποπτικές αρχές. Επιπλέον, η ανεξαρτησία σε συνδυασμό με μια πιο έμπειρη εποπτική αρχή τείνει να ενισχύσει την αποδοτικότητα των τραπεζών. Τέλος, η εποπτεία των τραπεζών από την άποψη της μεγαλύτερης οικονομικής διαφάνειας συνδέεται θετικά με την αποτελεσματικότητα των τραπεζών.

Οι Tabak et al. (2016), στην εργασία τους με θέμα την χρηματοπιστωτική σταθερότητα και τραπεζική εποπτεία, ανέλυσαν την κοινή επίδραση του στόχου για τον πληθωρισμό και τις πολιτικές τραπεζικής εποπτείας στη χρηματοοικονομική σταθερότητα. Κατά τους συγγραφείς, η σταθερότητα των τιμών και η ισχυρότερη τραπεζική εποπτεία σχετίζονται θετικά με την τραπεζική σταθερότητα. Επιπλέον, οι συστηματικά σημαντικές τράπεζες εμφανίζονται επίσης πιο ανθεκτικές στο πλαίσιο της εξέλιξης της τεχνολογίας της πληροφορίας καθώς και σε υψηλότερα επίπεδα εποπτείας.

Τέλος, οι Onali et al. (2016), ασχολήθηκαν με τις επιπτώσεις της τραπεζικής εποπτείας, παρουσιάζοντας έναν τρόπο εξέτασης των μακροοικονομικών επιπτώσεων βασισμένο στα πραγματικά αποτελέσματα των μέτρων ελέγχου των εποπτικών αρχών των τραπεζών. Αξιοποιώντας τις εξωγενείς διακυμάνσεις στην ένταση της εποπτικής παρακολούθησης, απέδειξαν ότι οι ενέργειες επιβολής αυστηρότερων μέτρων τραπεζικής εποπτείας προκαλούν, προσωρινά, σημαντικές δυσμενείς επιπτώσεις στη μακροοικονομία, μειώνοντας το κατά κεφαλήν εισόδημα, τις επενδύσεις και αυξάνοντας τα επίπεδα της ανεργίας. Αυτές οι επιπτώσεις

σχετίζονται με τη συρρίκνωση του τραπεζικού δανεισμού και τη δημιουργία ρευστότητας και είναι πιο έντονες όταν στις περιπτώσεις των χωρών με λιγότερες τράπεζες και μεγαλύτερη εξωτερική οικονομική εξάρτηση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

3.1 Εισαγωγή

Σε αυτό το κεφάλαιο θα παρουσιάσουμε ορισμένες από τις βασικές ρυθμιστικές διατάξεις των Δ.Λ.Π. 32 και 39, καθώς και των Δ.Π.Χ.Α. 7 και 9. Ιδιαίτερα, όσον αφορά το Δ.Π.Χ.Α. 9 θα εστιάσουμε στις επικείμενες επιπτώσεις από την επερχόμενη εφαρμογή του και θα παραθέσουμε ορισμένες αναφορές που σχολιάζουν το ζήτημα αυτό.

3.2 Εισαγωγή στα Δ.Λ.Π. 32, 39 και Δ.Π.Χ.Α. 7, 9

Ορισμένοι αλληλένδετοι παράγοντες, μεταξύ των οποίων, ο ισχυρός διεθνής τραπεζικός ανταγωνισμός, ο υψηλός βαθμός μόχλευσης στις τράπεζες, η αυξανόμενη ταχύτητα κυκλοφορίας χρημάτων από την ελευθέρωση των κεφαλαιαγορών, η αυξανόμενη πολυπλοκότητα των χρηματοπιστωτικών μέσων και η ταχεία τεχνολογική ανάπτυξη οδήγησαν τις διεθνείς αρχές στο να δημιουργήσουν ένα εποπτικό πλαίσιο για την προστασία του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος. Η φερεγγυότητα των τραπεζών σε σχέση με τη διαχείριση των κινδύνων των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού στους ισολογισμούς τους θεωρείται θέμα υψίστης προτεραιότητας.

Τα κόστη και οι τεράστιες, ενδεχομένως, οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις, που συνδέονται με την αποτυχία μιας τράπεζας είναι πιθανό να είναι πολλαπλάσια από εκείνα που δημιουργούνται από την αποτυχία μιας εμπορικής μη τραπεζικής οντότητας. Επηρεάζουν όχι μόνο τους εργαζομένους, αλλά και τους καταθέτες, τις χρηματοδοτούμενες επιχειρήσεις και την κοινωνία σε εθνικό ή / και σε διεθνές επίπεδο. Προκειμένου να προστατευθεί το δημόσιο συμφέρον, ένα από τα σημαντικότερα μέτρα περιλαμβάνει την επέκταση της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών, απέναντι προς τους γενικούς (και σχετικά προβλέψιμους) κινδύνους που μπορεί να προκύψουν, και την ευρύτερη γνωστοποίηση των αντίστοιχων πληροφοριών. Ως αποτέλεσμα, καθορίστηκαν συγκεκριμένες κατευθυντήριες γραμμές, οι οποίες διέπουν τις

σχέσεις τραπεζικών εποπτικών μηχανισμών με τους εσωτερικούς και εξωτερικούς ελεγκτές των τραπεζικών ιδρυμάτων. Επίσης, οι ειδικές εκθέσεις παρέχουν καθοδήγηση στις τράπεζες και τραπεζικές εποπτικές αρχές σχετικά με την αναγνώριση και τη μέτρηση των δανείων, τη θέσπιση αποζημιώσεων για ζημίες από δάνεια και τη γνωστοποίηση του πιστωτικού κινδύνου στον οποίο εκτίθεται ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα. Οι κατευθυντήριες αυτές γραμμές καθορίζουν τις στάσεις των τραπεζικών εποπτικών αρχών σχετικά με τις ορθές πρακτικές της τραπεζικής λογιστικής και της γνωστοποίησης των τραπεζικών δανείων.

3.3 Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 32

Το Δ.Λ.Π. 32 περιγράφει τις λογιστικές απαιτήσεις για την παρουσίαση των χρηματοοικονομικών μέσων, ιδίως όσον αφορά την ταξινόμηση τέτοιων μέσων σε χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία, χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις και συμμετοχικούς τίτλους. Το πρότυπο παρέχει επίσης καθοδήγηση σχετικά με την ταξινόμηση των τόκων, μερισμάτων και κερδών/ζημιών και με την αντιστάθμιση των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων και των χρηματοοικονομικών υποχρεώσεων.

Βασικός στόχος του Δ.Λ.Π. 32 – «Χρηματοοικονομικά μέσα: Παρουσίαση», είναι να θεσπίσει τις αρχές που αφορούν την παρουσίαση των χρηματοοικονομικών μέσων ως υποχρεώσεων ή ιδίων κεφαλαίων και τον συμψηφισμό των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων. Για τον σκοπό αυτό, το Πρότυπο προτείνει τα εξής (<http://www.ifrs.org>):

- Αποσαφήνιση της κατάταξης ενός χρηματοπιστωτικού μέσου που εκδίδεται από μια οικονομική οντότητα ως υποχρέωση ή ως ίδια κεφάλαια.
- Πρόβλεψη της λογιστικής καταχώρισης των ιδίων μετοχών (ιδίων μετοχών επαναγοράς της ίδιας της εταιρείας).
- Καθορισμός αυστηρών προϋποθέσεων υπό τις οποίες τα περιουσιακά στοιχεία και οι υποχρεώσεις μπορούν να συμψηφιστούν στον ισολογισμό.

Το Δ.Λ.Π. 32 προσδιορίζει επίσης και ορισμένες έννοιες-κλειδιά που αφορούν την παρουσίαση των χρηματοοικονομικών μέσων. Συγκεκριμένα:

Χρηματοπιστωτικό μέσο: Μια σύμβαση που δημιουργεί ένα χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο σε μια οντότητα και μια χρηματοοικονομική υποχρέωση ή ένα συμμετοχικό τίτλο σε μία άλλη οντότητα.

Χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο: Οποιοδήποτε στοιχείο ενεργητικού που είναι (α) μετρητά, (β) συμμετοχικός τίτλος άλλης οντότητας, (γ) συμβατικό δικαίωμα για είσπραξη μετρητών ή άλλων χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων από άλλη οικονομική οντότητα ή για ανταλλαγή χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων (ή χρηματοοικονομικών υποχρεώσεων) με μια άλλη οντότητα υπό συνθήκες που είναι δυνητικά ευνοϊκές για την οικονομική οντότητα και (δ) σύμβαση που θα διακανονιστεί ή μπορεί να διακανονιστεί στα ίδια κεφάλαια της οικονομικής οντότητας.

Χρηματοοικονομική ευθύνη: Οποιαδήποτε υποχρέωση είναι (α) συμβατική υποχρέωση παράδοσης μετρητών ή άλλων χρηματοοικονομικών στοιχείων σε μια άλλη οικονομική οντότητα ή ανταλλαγής χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων (ή χρηματοοικονομικών υποχρεώσεων) με μια άλλη οντότητα υπό συνθήκες που είναι δυνητικά δυσμενείς για την οικονομική οντότητα και (β) σύμβαση που θα διακανονιστεί ή θα μπορεί να διακανονιστεί στα ίδια κεφάλαια της οικονομικής οντότητας.

Μετοχικό Κεφάλαιο: Κάθε σύμβαση που αποδεικνύει υπολειπόμενους τόκους στο ενεργητικό μιας οντότητας μετά την αφαίρεση όλων των υποχρεώσεών της.

Εύλογη αξία: το ποσό για το οποίο ένα περιουσιακό στοιχείο θα μπορούσε να ανταλλαγεί ή μια υποχρέωση να διακανονιστεί μεταξύ γνωστών και πρόθυμων μερών σε μια εμπορική συναλλαγή.

Κινητό μέσο: το χρηματοδοτικό μέσο που παρέχει στον κάτοχο το δικαίωμα να επαναφέρει το μέσο πίσω στον εκδότη για μετρητά ή άλλο χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο ή επιστρέφεται αυτόματα στον εκδότη σε περίπτωση αβέβαιου μελλοντικού γεγονότος ή θανάτου ή συνταξιοδότησης του κατόχου του μέσου.

Η θεμελιώδης αρχή του Δ.Λ.Π. 32 είναι ότι ένα χρηματοπιστωτικό μέσο θα πρέπει να κατατάσσεται είτε ως χρηματοοικονομική υποχρέωση είτε ως συμμετοχικός τίτλος ανάλογα με την ουσία της σύμβασης και όχι αναλόγως της νομικής του μορφή και του ορισμού της χρηματοοικονομικής υποχρέωσης και του συμμετοχικού τίτλου. Δύο εξαιρέσεις από την αρχή αυτή είναι συγκεκριμένες πράξεις που μπορούν να τεθούν υπό αμφισβήτηση και πληρούν συγκεκριμένα κριτήρια και ορισμένες υποχρεώσεις που απορρέουν από την εκκαθάριση. Η

οικονομική οντότητα πρέπει να λάβει την απόφαση τη στιγμή που αναγνωρίζεται αρχικά το μέσο. Η ταξινόμηση δεν μεταβάλλεται στη συνέχεια με βάση τις μεταβαλλόμενες συνθήκες.

3.4 Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 39

Το Δ.Λ.Π. 39 περιγράφει τις απαιτήσεις για αναγνώριση και επιμέτρηση χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων, χρηματοοικονομικών υποχρεώσεων και ορισμένων συμβάσεων αγοράς ή πώλησης μη χρηματοοικονομικών στοιχείων. Επίσης, ορίζει τις αρχές για τη διαγραφή των χρηματοοικονομικών μέσων και για τη λογιστική αντιστάθμιση. Η παρουσίαση και η γνωστοποίηση χρηματοοικονομικών μέσων αποτελούν τα αντικείμενα του Δ.Λ.Π. 32 και του Δ.Π.Χ.Α. 7 αντίστοιχα.

Το πεδίο εφαρμογής του Δ.Λ.Π. 39 – «Χρηματοπιστωτικά μέσα: Αναγνώριση και επιμέτρηση», εκτίνεται σε ένα σημαντικό εύρος ζητημάτων, τα οποία παρατίθεται στη συνέχεια (<http://www.ifrs.org>):

- Στις *απαιτήσεις από μισθώσεις και υποχρεώσεις* μόνο στις περιπτώσεις όπου το Πρότυπο εφαρμόζεται: (α) στις απαιτήσεις από μισθώσεις σε σχέση με τις προβλέψεις αποαναγνώρισης και απομείωσης, (β) σε πληρωτέους μισθωτούς σε σχέση με τις προβλέψεις παύσης της αναγνώρισης και (γ) στα παράγωγα που ενσωματώνονται σε μισθώσεις.
- Στις εκδιδόμενες *συμβάσεις χρηματοοικονομικής εγγύησης*. Ωστόσο, αν ένας εκδότης συμβάσεων χρηματοοικονομικής εγγύησης έχει προηγουμένως προβάλλει ρητά ότι θεωρεί αυτές τις συμβάσεις ως ασφαλιστήρια συμβόλαια και έχει χρησιμοποιήσει λογιστική που εφαρμόζεται σε ασφαλιστήρια συμβόλαια, ο εκδότης μπορεί να επιλέξει να εφαρμόσει είτε το Δ.Λ.Π. 39 είτε το Δ.Π.Χ.Α. 4 – «Ασφαλιστήρια Συμβόλαια» σε αυτές τις συμβάσεις χρηματοοικονομικής εγγύησης.
- Οι *δεσμεύσεις δανείων* δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Δ.Λ.Π. 39 εάν: (1) δεν μπορούν να διακανονιστούν καθαρά σε μετρητά ή σε κάποιο άλλο χρηματοοικονομικό μέσο, (2) δεν προσδιορίζονται ως χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων και (3) η οικονομική οντότητα δεν έχει ιστορικό πρακτικών πώλησης των δανείων που προέκυψαν από τη δέσμευση λίγο μετά την έναρξή τους. Ένας εκδότης μιας δέσμευσης για παροχή δανείου με επιτόκιο κάτω τους ύψους της αγοράς υποχρεούται αρχικά να αναγνωρίσει την υποχρέωση στην εύλογη αξία του.

- Οι *συμβάσεις αγοράς ή πώλησης μη χρηματοοικονομικών στοιχείων* εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Προτύπου, εάν μπορούν να διακανονιστούν καθαρά σε μετρητά ή σε άλλο χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο και δεν έχουν εισαχθεί και διακρατηθεί για το σκοπό της παραλαβής ή παράδοσης μη χρηματοοικονομικού στοιχείου σύμφωνα με τις αναμενόμενες απαιτήσεις αγοράς, πώλησης ή χρήσης της οντότητας. Οι συμβάσεις αγοράς ή πώλησης μη χρηματοοικονομικών στοιχείων βρίσκονται εντός του πεδίου εφαρμογής, εάν προκύψει καθαρός συμβιβασμός.
- Αν και οι *συμβάσεις που απαιτούν πληρωμή με βάση κλιματικές, γεωλογικές ή άλλες φυσικές μεταβλητές*, γενικά εξαιρέθηκαν από την αρχική έκδοση του Δ.Λ.Π. 39, προστέθηκαν στο πεδίο εφαρμογής του αναθεωρημένου Δ.Λ.Π. 39 το Δεκέμβριο του 2003, εφόσον δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Δ.Π.Χ.Α. 4.

Αναγνώριση και διαγραφή: Ένα χρηματοοικονομικό μέσο αναγνωρίζεται στις οικονομικές καταστάσεις όταν η οντότητα καθίσταται συμβαλλόμενο μέρος στη σύμβαση χρηματοπιστωτικού μέσου. Μια οικονομική οντότητα αφαιρεί μια χρηματοοικονομική υποχρέωση από την κατάσταση οικονομικής θέσης της όταν η υποχρέωσή της εξαλείφεται. Μια οικονομική οντότητα αφαιρεί ένα χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο από την οικονομικής της κατάσταση όταν εκπνεύσει τα συμβατικά του δικαιώματα στις ταμειακές ροές του περιουσιακού στοιχείου, όταν έχει μεταβιβάσει το περιουσιακό στοιχείο και ουσιαστικά όλους τους κινδύνους και τα οφέλη της ιδιοκτησίας ή όταν έχει μεταβιβάσει το περιουσιακό στοιχείο και έχει διατηρήσει ορισμένους σημαντικούς κινδύνους και οφέλη από την κυριότητα, αλλά το άλλο μέρος μπορεί να πωλήσει το περιουσιακό στοιχείο. Οι κίνδυνοι και οι αμοιβές που διατηρούνται αναγνωρίζονται ως περιουσιακό στοιχείο.

Αποτίμηση: Ένα χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο ή μια χρηματοοικονομική υποχρέωση αποτιμάται αρχικά στην εύλογη αξία. Η μεταγενέστερη μέτρηση εξαρτάται από την κατηγορία του χρηματοπιστωτικού μέσου. Ορισμένες κατηγορίες αποτιμώνται στο αποσβεσμένο κόστος και ορισμένες στην εύλογη αξία. Σε περιορισμένες περιπτώσεις ισχύουν άλλες βάσεις μέτρησης, για παράδειγμα, ορισμένες συμβάσεις χρηματοοικονομικής εγγύησης.

Τα ακόλουθα μετρώνται στο αποσβεσμένο κόστος:

- Διακρατούμενες μέχρι τη λήξη επενδύσεις, δηλαδή μη παράγωγα χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία που η οικονομική οντότητα έχει τη θετική πρόθεση και την ικανότητα να διατηρεί μέχρι τη λήξη της/

- Δάνεια και απαιτήσεις, δηλαδή μη παράγωγα χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία με σταθερές ή προσδιορίσιμες πληρωμές που δεν είναι εισηγμένες σε ενεργό αγορά.
- Χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις που δεν αποτιμώνται στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων ή που απαιτείται να επιμετρώνται με άλλο τρόπο.

Τα παρακάτω επιμετρώνται στην εύλογη αξία:

- Χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία και χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις που κρατούνται για εμπορικούς σκοπούς. Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει παράγωγα που δεν έχουν οριστεί ως μέσα αντιστάθμισης και χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία και χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις που η οικονομική οντότητα έχει ορίσει για αποτίμηση σε εύλογη αξία. Όλες οι μεταβολές στην εύλογη αξία εμφανίζονται στα αποτελέσματα.
- Διαθέσιμα προς πώληση χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία. Περιλαμβάνει όλα τα χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία που δεν εμπίπτουν σε μία από τις άλλες κατηγορίες. Αυτά αποτιμώνται στην εύλογη αξία. Οι μη πραγματοποιηθείσες μεταβολές στην εύλογη αξία εμφανίζονται στα λοιπά συνολικά έσοδα. Οι πραγματοποιηθείσες αλλαγές στην εύλογη αξία (από πώληση ή απομείωση) καταχωρούνται στα αποτελέσματα κατά τη στιγμή της πραγματοποίησης.

Τέλος, το Δ.Λ.Π. 39 καθορίζει τους όρους υπό τους οποίους επιτρέπεται η ειδική λογιστική αντιστάθμισης κινδύνου και τις διαδικασίες για τη διενέργεια λογιστικής αντιστάθμισης, υπό την προϋπόθεση ότι η σχέση αντιστάθμισης:

- Είναι προσδιορισμένη και τεκμηριωμένη επισήμως, συμπεριλαμβανομένου του στόχου και της στρατηγικής διαχείρισης κινδύνου της οικονομικής οντότητας για την ανάληψη αντιστάθμισης, τον προσδιορισμό του μέσου αντιστάθμισης, το αντισταθμισμένο στοιχείο, τη φύση του κινδύνου που αντισταθμίζεται και τον τρόπο με τον οποίο η οντότητα θα αξιολογήσει την αποτελεσματικότητα του μέσου αντιστάθμισης.
- Αναμένεται να είναι ιδιαίτερα αποτελεσματική στην επίτευξη συμψηφισμού των μεταβολών της εύλογης αξίας ή των ταμειακών ροών που αποδίδονται στον αντισταθμισμένο κίνδυνο όπως προσδιορίζεται και τεκμηριώνεται και η αποτελεσματικότητα μπορεί να μετρηθεί αξιόπιστα.
- Αξιολογήθηκε σε συνεχή βάση και αποφασίστηκε να είναι ιδιαίτερα αποτελεσματική.

Το Δ.Λ.Π. 39 θα αντικατασταθεί, σε μεγάλο βαθμό, από το Δ.Π.Χ.Α. 9 – «Χρηματοοικονομικά Μέσα» για τις περιόδους που ξεκινούν την ή μετά την 1η Ιανουαρίου

2018. Μέχρι και το 2013 έχει υποστεί σημαντικές τροποποιήσεις (με τις προσθήκες περιεχομένου όπως για παράδειγμα των πρακτικών λογιστικής αντιστάθμισης), όμως κρίθηκε σκόπιμη η αντικατάστασή του με το Δ.Π.Χ.Α. 9, το οποίο εκδόθηκε τον Ιούλιο του 2014.

3.5 Δ.Π.Χ.Α. 7

Το Δ.Π.Χ.Α. 7 απαιτεί τη γνωστοποίηση πληροφοριών σχετικά με τη σημασία των χρηματοπιστωτικών μέσων σε μια οικονομική οντότητα και τη φύση και την έκταση των κινδύνων που απορρέουν από αυτά τα χρηματοπιστωτικά μέσα, τόσο από ποιοτική όσο και από ποσοτική άποψη. Απαιτούνται ειδικές γνωστοποιήσεις σε σχέση με τα μεταφερόμενα χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία και ορισμένα άλλα θέματα.

Το Δ.Π.Χ.Α. 7 απαιτεί ορισμένες γνωστοποιήσεις ανά κατηγορία χρηματοοικονομικού μέσου. Αν και δεν παρέχει έναν αναλυτικό κατάλογο κατηγοριών των χρηματοπιστωτικών μέσων αναφέρει ωστόσο, ότι μια κατηγορία πρέπει να περιέχει χρηματοπιστωτικά μέσα της ίδιας φύσης και χαρακτηριστικών και ότι οι κατηγορίες αυτές πρέπει να συμβιβάζονται με τα στοιχεία που παρουσιάζονται στον ισολογισμό (<http://www.ifrs.org>).

Επίσης, το Δ.Π.Χ.Α. 7 απαιτεί την γνωστοποίηση της εύλογης αξίας των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων και χρηματοοικονομικών υποχρεώσεων ανά κατηγορία κατά τρόπο που να επιτρέπει τη σύγκρισή του με τη λογιστική τους αξία για κάθε κατηγορία χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων και χρηματοοικονομικών υποχρεώσεων. Η οικονομική οντότητα πρέπει να γνωστοποιεί για κάθε κατηγορία χρηματοπιστωτικού μέσου τις μεθόδους και, όταν χρησιμοποιούνται οι τεχνικές αποτίμησης, τις παραδοχές που χρησιμοποιούνται για τον προσδιορισμό των εύλογων αξιών κάθε κατηγορίας χρηματοοικονομικού περιουσιακού στοιχείου ή χρηματοοικονομικής υποχρέωσης. Εάν έχει γίνει μια αλλαγή στην τεχνική αποτίμησης, η οικονομική οντότητα θα πρέπει να γνωστοποιήσει αυτή την αλλαγή και τους λόγους για την πραγματοποίησή της.

Επιπροσθέτως, η διοίκηση οφείλει να αποκαλύπτει πληροφορίες που επιτρέπουν στους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων να αξιολογήσουν τη φύση και την έκταση των κινδύνων που απορρέουν από τα χρηματοπιστωτικά μέσα στα οποία εκτίθεται η οντότητα στο τέλος της περιόδου αναφοράς. Οι γνωστοποιήσεις απαιτούν εστίαση στους κινδύνους που προκύπτουν από τα χρηματοπιστωτικά μέσα και τον τρόπο διαχείρισής τους. Οι κίνδυνοι

αυτοί συνήθως περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, πιστωτικό κίνδυνο, τον κίνδυνο ρευστότητας και τον κίνδυνο αγοράς. Απαιτούνται ποιοτικές και ποσοτικές γνωστοποιήσεις. Η διοίκηση πρέπει συνεπώς γνωστοποιεί, για κάθε τύπο κινδύνου που προκύπτει από χρηματοπιστωτικά μέσα:

1. Τα ανοίγματα έναντι των κινδύνων και ο τρόπος με τον οποίο προκύπτουν, καθώς και οι στόχοι, οι πολιτικές και οι διαδικασίες για τη διαχείριση του κινδύνου και οι μέθοδοι μέτρησης του κινδύνου (ποιοτικές γνωστοποιήσεις) και
2. Συνοπτικά ποσοτικά στοιχεία στις σχετικές εκθέσεις που να αφορούν αυτούς τους κινδύνους στο τέλος της περιόδου αναφοράς (ποσοτικές γνωστοποιήσεις).

Εάν τα ποσοτικά στοιχεία που γνωστοποιούνται στο τέλος της περιόδου αναφοράς δεν αντιπροσωπεύουν την πραγματική έκθεση του φορέα στον κίνδυνο, η διοίκηση πρέπει να παράσχει περαιτέρω πληροφορίες που είναι αντιπροσωπευτικές.

Τέλος, η διοίκηση θα πρέπει να γνωστοποιεί τη λογιστική αξία των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων που έχει δεσμεύσει ως ασφάλεια για υποχρεώσεις ή ενδεχόμενες υποχρεώσεις, συμπεριλαμβανομένων των ποσών που έχουν επαναταξινομηθεί σύμφωνα με το Δ.Λ.Π. 39 και τους όρους και προϋποθέσεις που διέπουν τη δέσμευση.

3.6 Δ.Π.Χ.Α. 9

Το Δ.Π.Χ.Α. 9 θα αντικαταστήσει το Δ.Λ.Π. 39 «Χρηματοοικονομικά Μέσα - Αναγνώριση και Επιμέτρηση», αρχής γενομένης της 1^{ης} Ιανουαρίου 2018. Αποσκοπεί να δώσει λύσεις στην κριτική που ασκήθηκε στο ότι το Δ.Λ.Π. 39 είναι υπερβολικά περίπλοκο, ασυμβίβαστο με τον τρόπο με τον οποίο οι οικονομικές οντότητες διαχειρίζονται τις επιχειρήσεις και τους κινδύνους τους και απομακρύνει την αναγνώριση των πιστωτικών ζημιών από δάνεια και απαιτήσεις μέχρις ότου πάει πολύ αργά στον πιστωτικό κύκλο. Η πρόθεση επανεξέτασης του Δ.Λ.Π. 39 ήταν υπαρκτή εδώ και πολύ καιρό, ωστόσο η χρηματοπιστωτική κρίση κατέστησε την ριζική αντικατάστασή του ζήτημα βασικής προτεραιότητας. Το Δ.Π.Χ.Α. 9 αναπτύχθηκε σε τρεις φάσεις, που αφορούν χωριστά την ταξινόμηση και τη μέτρηση των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων, την απομείωση και την αντιστάθμιση. Άλλες πτυχές του Δ.Λ.Π. 39, όπως το πεδίο εφαρμογής, η

αναγνώριση και η διαγραφή των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων, συναντώνται και στο Δ.Π.Χ.Α. 9 με λίγες μόνο τροποποιήσεις (<http://www.ifrs.org>).

Το Δ.Π.Χ.Α. 9 απαιτεί από την οικονομική οντότητα να αναγνωρίζει ένα χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο ή μια χρηματοοικονομική υποχρέωση στην κατάσταση οικονομικής θέσης της, όταν γίνεται συμβαλλόμενο μέρος στις συμβατικές διατάξεις του μέσου. Κατά την αρχική αναγνώριση, η οικονομική οντότητα επιμετρά ένα χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο ή μια χρηματοοικονομική υποχρέωση στην εύλογη αξία του (συν ή μείον), στην περίπτωση ενός χρηματοοικονομικού περιουσιακού στοιχείου ή μιας χρηματοοικονομικής υποχρέωσης που δεν αποτιμάται στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων, έξοδα συναλλαγής που αποδίδονται άμεσα στην την απόκτηση ή την έκδοση του χρηματοοικονομικού περιουσιακού στοιχείου ή της χρηματοοικονομικής υποχρέωσης.

Χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία: Όταν μια οικονομική οντότητα αναγνωρίζει για πρώτη φορά ένα χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο, το ταξινομεί με βάση το επιχειρηματικό μοντέλο της οικονομικής οντότητας για τη διαχείριση του περιουσιακού στοιχείου και των συμβατικών χαρακτηριστικών ταμειακών ροών του στοιχείου, ως εξής:

- Στο *Αποσβέσιμο Κόστος* - Ένα χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο αποτιμάται στο αποσβεσμένο κόστος εάν πληρούνται και οι δύο ακόλουθοι όροι: (α) το περιουσιακό στοιχείο διατηρείται σε επιχειρηματικό μοντέλο του οποίου ο στόχος είναι η κατοχή περιουσιακών στοιχείων για τη συλλογή συμβατικών ταμιακών ροών και (β) οι συμβατικοί όροι του χρηματοοικονομικού περιουσιακού στοιχείου δημιουργούν σε καθορισμένες ημερομηνίες ταμειακές ροές που αποτελούν αποκλειστικά πληρωμές κεφαλαίου και τόκων επί του ανεξόφλητου κεφαλαίου.
- Στην *Εύλογη Αξία μέσω άλλων συνολικών εσόδων* - Τα χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία ταξινομούνται και αποτιμώνται στην εύλογη αξία τους μέσω άλλων συνολικών εσόδων, εφόσον κατέχονται σε επιχειρηματικό μοντέλο του οποίου ο σκοπός επιτυγχάνεται τόσο με τη συλλογή συμβατικών ταμιακών ροών όσο και με την πώληση χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων.
- Στην *Εύλογη Αξία μέσω αποτελεσμάτων* - Οποιαδήποτε χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία που δεν κατέχονται σε ένα από τα δύο επιχειρηματικά μοντέλα που αναφέρονται, αποτιμώνται στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων.

Χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις: Όλες οι χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις αποτιμώνται στο αποσβεσμένο κόστος, εκτός από τις χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις στην εύλογη αξία

μέσω των αποτελεσμάτων. Αυτές οι υποχρεώσεις περιλαμβάνουν παράγωγα, λοιπές υποχρεώσεις που κρατούνται για εμπορικούς σκοπούς και υποχρεώσεις που μια οντότητα προσδιορίζει να αποτιμώνται στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων. Μετά την αρχική αναγνώριση, η οικονομική οντότητα δεν μπορεί να επαναταξινομήσει καμία χρηματοοικονομική υποχρέωση.

Επιλογή εύλογης αξίας: Μια οικονομική οντότητα μπορεί κατά την αρχική αναγνώριση να προσδιορίσει αμετάκλητα ένα χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο ή υποχρέωση που διαφορετικά θα έπρεπε να αποτιμάται στο αποσβεσμένο κόστος ή στην εύλογη αξία μέσω άλλων συνολικών εσόδων, να αποτιμηθεί στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων, εάν κάτι τέτοιο θα είχε ως αποτέλεσμα την εξάλειψη ή τη σημαντική μείωση της ασυνέπειας της μέτρησης ή της αναγνώρισης ή άλλως θα οδηγούσε σε περισσότερες σχετικές πληροφορίες.

Απομείωση: Η απομείωση των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων αναγνωρίζεται στα εξής τρία στάδια: (i) Από τη στιγμή που ένα χρηματοπιστωτικό μέσο ορίζεται ή αγοράζεται, οι αναμενόμενες 12μηνες πιστωτικές ζημίες καταχωρούνται στα αποτελέσματα και καθορίζεται το επίδομα ζημίας. Αυτό χρησιμεύει ως υποκατάστατο για τις αρχικές προσδοκίες των πιστωτικών ζημιών. Για τα χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία, τα έσοδα από τόκους υπολογίζονται επί της μικτής λογιστικής αξίας, (ii) Εάν ο πιστωτικός κίνδυνος αυξάνεται σημαντικά και δεν θεωρείται χαμηλός, οι αναμενόμενες καθυστερήσεις κατά την διάρκεια ζωής του αναγνωρίζονται στα αποτελέσματα. Ο υπολογισμός των εσόδων από τόκους είναι ο ίδιος όπως για το στάδιο 1 και (iii) εάν ο πιστωτικός κίνδυνος ενός χρηματοοικονομικού περιουσιακού στοιχείου αυξάνεται στο βαθμό που θεωρείται ότι ξεπερνάει το πιστωτικό του όριο, τα έσοδα από τόκους υπολογίζονται με βάση το αποσβεσμένο κόστος. Τα χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία σε αυτό το στάδιο θα αξιολογούνται κατά κανόνα ξεχωριστά. Οι αναμενόμενες καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου πιστωτικές ζημίες αναγνωρίζονται στα εν λόγω χρηματοοικονομικά στοιχεία.

Λογιστική αντιστάθμισης: Ο σκοπός της λογιστικής αντιστάθμισης είναι να αντιπροσωπεύει στις οικονομικές καταστάσεις την επίδραση των δραστηριοτήτων διαχείρισης κινδύνου μιας οικονομικής οντότητας που χρησιμοποιούν χρηματοοικονομικά μέσα για τη διαχείριση ανοιγμάτων που προκύπτουν από συγκεκριμένους κινδύνους που θα μπορούσαν να επηρεάσουν τα αποτελέσματα ή άλλα συνολικά έσοδα. Η λογιστική αντιστάθμισης κινδύνου είναι προαιρετική. Μια οικονομική οντότητα που εφαρμόζει λογιστική αντιστάθμισης προσδιορίζει μια σχέση αντιστάθμισης μεταξύ ενός μέσου αντιστάθμισης και ενός

αντισταθμιζόμενου στοιχείου. Για σχέσεις αντιστάθμισης που πληρούν τα κριτήρια καταλληλότητας του Δ.Π.Χ.Α. 9, η οντότητα λογιστικοποιεί το κέρδος ή τη ζημία από το μέσο αντιστάθμισης και το αντισταθμιζόμενο στοιχείο σύμφωνα με τις ειδικές λογιστικές διατάξεις αντιστάθμισης του Δ.Π.Χ.Α. 9.

3.7 Επιπτώσεις από την εφαρμογή του Δ.Π.Χ.Α. 9

Μία τόσο σημαντική επερχόμενη αλλαγή στον τρόπο της αναγνώρισης και επιμέτρησης των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων δεν θα μπορούσε να αφήσει ασυγκίνητη την παγκόσμια επιστημονική κοινότητα. Αποτελεί ζήτημα «κοινής ανησυχίας» το γεγονός ότι η έλευση του Δ.Π.Χ.Α. 9 θα επιφέρει ορισμένες – και ενδεχομένως, τουλάχιστον, βραχυπρόθεσμες – αρνητικές συνέπειες και αναπροσαρμογές. Σε κάθε περίπτωση, η μεταβατική περίοδος προσαρμογής είναι δεδομένη και όλοι οι άμεσα επηρεαζόμενοι από τις επικείμενες αλλαγές οφείλουν να πράξουν τα δέοντα προκειμένου να εναρμονιστούν με τους νέους κανονισμούς των Προτύπων.

Ο Tyce (2016), σε άρθρο του στο Bloomberg επισημαίνει ότι ο κύριος στόχος των αλλαγών, που εισάγει το Δ.Π.Χ.Α. 9, είναι να καταστούν πιο προβλέψιμες οι προβλέψεις, καθώς και να αυξηθεί η αποκάλυψη και η συγκρισιμότητα μεταξύ των δικαιοδοσιών. Παρόλα αυτά, υπογραμμίζει τις τεχνικές προκλήσεις που θα προκύψουν από την εφαρμογή του καθώς και τα πιθανά προβλήματα εναρμόνισης των ευρωπαϊκών με των αντίστοιχων αμερικάνικων γενικών αποδεκτών λογιστικών αρχών (GAAP).

Η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Αρχή (EBA-European Banking Authority) παρουσίασε τα αποτελέσματα μιας έρευνας που εκπόνησε σχετικά με την εκτίμηση των επιπτώσεων που θα έχει η εφαρμογή του Διεθνούς Προτύπου Χρηματοοικονομικής Αναφοράς 9 (Δ.Π.Χ.Α. 9 / IFRS 9) στις Ευρωπαϊκές τράπεζες. Η έρευνα βασίστηκε σε δείγμα 58 τραπεζών και διενεργήθηκε τον Απρίλιο του 2016. Από τα αποτελέσματά της φαίνεται πως οι τράπεζες βρίσκονται, ακόμα, σε αρχικό στάδιο προετοιμασίας για την εφαρμογή του IFRS 9. Την ίδια περίοδο, η Ευρωπαϊκή Αρχή Κινητών Αξιών και Αγορών (ESMA-European Securities and Markets Authority) εξέδωσε οδηγίες σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις γνωστοποιήσεων τις οποίες οι τράπεζες καλούνται να συμπεριλάβουν στους ισολογισμούς του 2016 και του 2017, ώστε να είναι ξεκάθαρη στο ευρύ επενδυτικό κοινό η επίπτωση της μετάβασης από το Δ.Α.Π.

39 στο Δ.Π.Χ.Α. 9. Τα ευρήματα της έρευνας που διενήργησε η ΕΒΑ παρουσιάζουν αρκετό ενδιαφέρον και συνοψίζονται στα εξής:

- Το 75% των τραπεζών του δείγματος, αναμένει ότι η εφαρμογή του Δ.Π.Χ.Α. 9 θα δημιουργήσει έντονες διακυμάνσεις στην κερδοφορία τους. Το 60% αναμένει ότι θα επηρεαστεί η πιστωτική τους πολιτική σε θέματα όπως η τιμολόγηση και η διάρκεια των χρηματοδοτήσεων.
- Οι περισσότερες τράπεζες βρίσκονται στη φάση του σχεδιασμού των διαδικασιών ταξινόμησης και υπολογισμού της απομείωσης και ορισμένες μόνο έχουν περάσει στη φάση της υλοποίησης.
- Η εμπλοκή του διοικητικού συμβουλίου και της επιτροπής ελέγχου φαίνεται ότι είναι ακόμα περιορισμένη. Μαζί με τις προκλήσεις σε θέματα διακυβέρνησης, οι τράπεζες καλούνται να καλύψουν τις ανάγκες τους σε εξειδικευμένο προσωπικό (π.χ. με γνώση στην ανάπτυξη στατιστικών μοντέλων) καθώς και σε αγορά πληροφορικών συστημάτων, με αποτέλεσμα να αναμένεται αύξηση στις αντίστοιχες αμοιβές/τιμές.
- Η έρευνα ανέδειξε ότι τα θέματα ποιότητας και πληρότητας των δεδομένων είναι η μεγαλύτερη πρόκληση που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι τράπεζες μαζί με τη διαδικασία ελέγχου, την επικύρωση των μοντέλων και τη συμφωνία των αποτελεσμάτων με τις οικονομικές τους καταστάσεις. Επιπλέον, οι τράπεζες αντιμετωπίζουν δυσκολίες ως προς την ενσωμάτωση των μακροοικονομικών προβλέψεων στα μοντέλα υπολογισμού της αναμενόμενης ζημίας.
- Εκτιμάται πως η επίπτωση της υλοποίησης του Δ.Π.Χ.Α. 9 στα εσωτερικά μοντέλα (πιστωτικού κινδύνου, κινδύνου αγοράς και κινδύνου αντισυμβαλλομένου) θα πρέπει να γίνει σε συνδυασμό με τον σχεδιασμό των κεφαλαίων και ο έλεγχος αξιοπιστίας των μοντέλων θα πρέπει να γίνει αντικείμενο των εποπτικών αρχών. Μέχρι στιγμής, η έρευνα έδειξε ότι κάποιες τράπεζες ξεκίνησαν να διαμορφώνουν τις εσωτερικές τους πολιτικές για τον έλεγχο αξιοπιστίας των μοντέλων.
- Η εκτιμώμενη επιβάρυνση από την εφαρμογή του Δ.Π.Χ.Α. 9 οφείλεται κυρίως στον υπολογισμό της αναμενόμενης ζημίας των δανείων που εμπίπτουν στη δεύτερη κατηγορία (stage 2). Η επιβάρυνση εκτιμάται ότι θα είναι της τάξεως του 18% κατά μέσο όρο (και μέχρι 30% για το 86% των τραπεζών του δείγματος). Συνεπώς, οι τράπεζες θα αντιμετωπίσουν σημαντικές προκλήσεις ως προς την επίτευξη των στόχων κερδοφορίας, τόσο λόγω της τρέχουσας οικονομικής κατάστασης αλλά και λόγω της μετάβασης στο Δ.Π.Χ.Α. 9. Δεδομένου ότι οι τράπεζες δεν έχουν ακόμη μία σαφή εικόνα για το ποσό της

αύξησης των προβλέψεων, είναι πολύ νωρίς για να αξιολογηθούν οι ευρύτερες επιπτώσεις στη λειτουργία των τραπεζών.

- Τα στοιχεία κεφαλαίου κοινών μετοχών της κατηγορίας 1 (CET 1) και ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας εκτιμάται ότι θα μειωθούν κατά μέσο όρο 59 και 45 μονάδες βάσης αντίστοιχα (και κατά 75 μονάδες βάσης για το 79% του δείγματος). Από την άλλη, περαιτέρω επιδείνωση της κεφαλαιακής επάρκειας αναμένεται λόγω του πρόσφατου αυστηρότερου πλαισίου στάθμισης των στοιχείων ενεργητικού.

Σε συνέχεια της ανωτέρω έρευνας, η Ευρωπαϊκή Αρχή Κινητών Αξιών και Αγορών τονίζει την ανάγκη για μια κοινή πρακτική στην υλοποίηση του νέου πλαισίου από τις τράπεζες, με διαφάνεια και σαφήνεια για τους επενδυτές, οι οποίοι θα βασίζονται στην ανάλυση των οικονομικών καταστάσεων προκειμένου να πάρουν αποφάσεις. Οι εταιρείες θα πρέπει να δημοσιεύουν όλες τις γνωστές μέχρι στιγμής πληροφορίες αλλά και εκείνες που μπορούν εύκολα να εκτιμηθούν, είτε είναι ποσοτικές είτε ποιοτικές, και δίνουν αξία λόγω της εφαρμογής του Δ.Π.Χ.Α. 9. Η ESMA εκτιμά ότι για τις περισσότερες εισηγμένες τράπεζες οι επιπτώσεις από την εφαρμογή του Δ.Π.Χ.Α. 9 θα είναι, λίγο-πολύ, γνωστές κατά τη σύνταξη των ενδιάμεσων οικονομικών τους καταστάσεων το 2017. Για αυτό πιστεύει ότι η πρώτη εφαρμογή του Δ.Π.Χ.Α. 9 το 2018 δεν θα φέρει σημαντικές αποκλίσεις εκτός εάν υπάρχουν αλλαγές στο χαρτοφυλάκιο ή τη γενικότερη οικονομική κατάσταση. Η ESMA υποδεικνύει ότι σε περίπτωση που η επίπτωση της μετάβασης αναμένεται να είναι σημαντική, η εταιρεία θα πρέπει:

- να έχει πληροφόρηση σχετική με τους αναμενόμενους λογιστικούς χειρισμούς
- να παρέχει ανάλυση των στοιχείων που σχετίζονται με τις επιπτώσεις της μετάβασης,
- να εξηγεί τη φύση των όποιων επιπτώσεων, ώστε οι χρήστες των οικονομικών καταστάσεων να είναι σε θέση να κατανοήσουν τις διαφορές και τις κύριες επιπτώσεις σε σχέση με το Δ.Λ.Π. 39,
- να παρέχει αξιόπιστη πληροφόρηση σχετικά με τους εποπτικούς δείκτες και τον σχεδιασμό των κεφαλαιακών αναγκών,
- να εξηγεί τις επιπτώσεις στη διαχείριση κινδύνων καθώς και σε άλλους δείκτες μέτρησης της απόδοσης της τράπεζας.

Σύμφωνα με την εταιρία McKinsey (2017), οι τράπεζες αντιμετωπίζουν μια σειρά από στρατηγικές και επιχειρηματικές προκλήσεις όσον αφορά την προσαρμογή στο νέο περιβάλλον σύμφωνα με το Δ.Π.Χ.Α. 9. Η αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων θα

απαιτήσει θεμελιώδεις αλλαγές στο επιχειρηματικό τους μοντέλο και θα επηρεάσει ποικίλους τομείς όπως το ταμείο, η πληροφορική, η χονδρική, η λιανική, οι παγκόσμιες αγορές, η λογιστική και η διαχείριση κινδύνων. Οι τράπεζες που αρχίζουν να προγραμματίζουν αυτές τις αλλαγές νωρίτερα, θα έχουν ένα σημαντικό πλεονέκτημα έναντι εκείνων που δεν έχουν ακόμη εξετάσει τις πλήρεις επιπτώσεις του Δ.Π.Χ.Α. 9 για τις δραστηριότητές τους. Σύμφωνα με την McKinsey, πέντε τομείς στρατηγικής δράσης παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον:

- **Προσαρμογή στρατηγικής χαρτοφυλακίου για την αποτροπή της αύξησης της μεταβλητότητας των εσόδων και εξόδων:** Το Δ.Π.Χ.Α. 9 θα καταστήσει δομικά λιγότερο κερδοφόρα ορισμένα προϊόντα και επιχειρηματικές δραστηριότητες, ανάλογα με τον οικονομικό τομέα, τη διάρκεια μιας συναλλαγής, τις εγγυήσεις που την υποστηρίζουν και τις αξιολογήσεις του αντισυμβαλλομένου. Αυτές οι αλλαγές σημαίνουν ότι οι τράπεζες θα πρέπει να αναθεωρήσουν τη στρατηγική χαρτοφυλακίου τους σε ένα πολύ πιο λεπτομερές επίπεδο από αυτό που κάνουν σήμερα.
- **Αναθεώρηση των εμπορικών πολιτικών ως οικονομικών προϊόντων και αλλαγής κερδοφορίας:** Το Δ.Π.Χ.Α. 9 θα μειώσει τα περιθώρια κέρδους, ειδικά για τα μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα ανοίγματα, λόγω της κατανάλωσης κεφαλαίου που προκαλείται από τα υψηλότερα επίπεδα προβλέψεων για το στάδιο 2. Συγκεκριμένα, τα ανοίγματα με πελάτες χαμηλής πιστοληπτικής ικανότητας και οι κακές εγγυήσεις απαιτούν υψηλότερες προβλέψεις για το στάδιο 2 μετανάστευση. Για τα δάνεια που υπερβαίνουν τα δέκα χρόνια, οι προβλέψεις για τις ζημιές που αναμένονται καθ' όλη τη διάρκεια ζωής τους μπορεί να είναι έως και 20 φορές υψηλότερες από τις προβλέψεις της πρώτης βαθμίδας, οι οποίες βασίζονται στην αναμενόμενη ζημία για 12 μήνες. Για να αντισταθμίσουν αυτές τις αρνητικές επιπτώσεις στην κερδοφορία τους, οι τράπεζες μπορούν να προσαρμόσουν τις εμπορικές στρατηγικές τους, κάνοντας αλλαγές στις τιμές ή τα χαρακτηριστικά των προϊόντων.
- **Μεταρρύθμιση πρακτικών διαχείρισης πιστώσεων για την αποφυγή επιδείνωσης των εκθέσεων:** Σύμφωνα με το Δ.Π.Χ.Α. 9, η συμπεριφορά κάθε πιστωτικής διευκόλυνσης μετά την προέλευση αποτελεί σημαντική πηγή μεταβλητότητας μεταξύ των εσόδων και των εξόδων, ανεξάρτητα από το εάν η έκθεση τελικά δεν λειτουργεί. Συνεπώς, οι τράπεζες πρέπει να βελτιώσουν την παρακολούθηση των επιδόσεων στο σύνολο του χαρτοφυλακίου τους και να αυξήσουν δραματικά το πεδίο της ενεργού διαχείρισης της πίστωσης, ώστε να αποφευχθεί η υποβάθμιση της πιστωτικής τους

δραστηριότητας και να μειωθούν οι εισροές στο στάδιο 2. Διαφορετικές προσεγγίσεις μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να γίνει αυτό, συμπεριλαμβανομένου ενός συστήματος έγκαιρης προειδοποίησης ή μιας συμβουλευτικής υπηρεσίας αξιολόγησης.

- **Επανεξέταση της προέλευσης της συμφωνίας για να αντικατοπτρίζει τις αλλαγές στην πρόθεση για ανάληψη κινδύνου:** Το Δ.Π.Χ.Α. 9 θα παρακινήσει τις τράπεζες να επανεξετάσουν την πρόθεσή τους για ανάληψη πιστωτικού κινδύνου καθώς και το γενικότερο πλαίσιο των δραστηριοτήτων τους για κινδύνους και να εισαγάγουν μηχανισμούς για την αποθάρρυνση της δημιουργίας πιστώσεων για πελάτες που φαίνονται υπερβολικά επικίνδυνες και δαπανηρές υπό το φως του νέου προτύπου.
- **Παροχή νέας κατάρτισης και κινήτρων στο προσωπικό για την ενίσχυση του εμπορικού δικτύου:** Καθώς οι τράπεζες θα αναγκαστούν να συμμορφωθούν με το νέο πλαίσιο, το εμπορικό τους δίκτυο θα πρέπει να αναλάβει νέες ευθύνες. Συγκεκριμένα, οι μάνατζερ θα αναλάβουν κεντρικό ρόλο καθότι θα αναλάβουν την ευθύνη για την παρακολούθηση των δανείων που κινδυνεύουν να επιδεινωθούν και θα προτείνουν δράσεις μετριασμού για την αποτροπή της μετανάστευσης στο στάδιο 2.

Σύμφωνα με έκθεση της KPMG (2016), το Δ.Π.Χ.Α. 9 δύναται να επηρεάσει τους εξής τομείς της τραπεζικής λειτουργίας:

- Πιστωτικές ζημιές: Οι αναφερόμενες πιστωτικές ζημιές αναμένεται να αυξηθούν και να γίνουν πιο ασταθείς στο πλαίσιο του νέου αναμενόμενου μοντέλου πιστωτικών ζημιών. Ο αριθμός και η πολυπλοκότητα των διοικητικών αποφάσεων αναμένεται επίσης να αυξηθεί.
- Ταξινόμηση και μέτρηση: Η ταξινόμηση των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων καθίσταται περισσότερο κρίσιμη και μπορεί να επηρεάσει τον τρόπο με τον οποίο υπολογίζονται οι κεφαλαιουχικοί πόροι και οι απαιτήσεις.
- Λογιστική αντιστάθμισης: Η λογιστική αντιστάθμισης κινδύνου ευθυγραμμίζεται περισσότερο με τη διαχείριση κινδύνου και είναι διαθέσιμη για ένα ευρύτερο φάσμα στρατηγικών αντιστάθμισης.
- Γνωστοποιήσεις: Απαιτούνται εκτεταμένες νέες γνωστοποιήσεις. Συστημικές αλλαγές ως προς τον έλεγχο θα είναι απαραίτητες για την καταγραφή των απαιτούμενων δεδομένων.

Σύμφωνα με την έκθεση της PwC (2017), οι πιθανές συνέπειες του Δ.Π.Χ.Α. 9 περιλαμβάνουν:

- ❖ *Περισσότερη μεταβλητότητα των αποτελεσμάτων:* Το Δ.Π.Χ.Α. 9 αυξάνει τον κίνδυνο ότι θα πρέπει να αποτιμώνται περισσότερα περιουσιακά στοιχεία στην εύλογη αξία με τις μεταβολές στην εύλογη αξία που αναγνωρίζονται στα αποτελέσματα κατά την έκδοσή τους.
- ❖ *Νωρίτερη αναγνώριση ζημιών απομείωσης σε απαιτήσεις και δάνεια,* συμπεριλαμβανομένων των εμπορικών απαιτήσεων. Οι οντότητες θα πρέπει να αρχίσουν να προβλέπουν ενδεχόμενες μελλοντικές πιστωτικές ζημίες κατά την πρώτη περίοδο αναφοράς, ένα δάνειο που πηγαίνει στα βιβλία, ακόμη και αν είναι πολύ πιθανό το περιουσιακό στοιχείο να είναι πλήρως εισπράξιμο.
- ❖ *Σημαντικές νέες απαιτήσεις γνωστοποιήσεων.* Εκείνοι που, μάλιστα, επηρεάζονται πολύ περισσότερο (σε ορισμένες περιπτώσεις), ενδέχεται να χρειαστούν νέα συστήματα και διαδικασίες για τη συλλογή των απαραίτητων δεδομένων.

Η εταιρία υπογραμμίζει ότι με προσεκτικό σχεδιασμό, οι αλλαγές που εισάγει το Δ.Π.Χ.Α. 9 θα μπορούσαν να αποτελέσουν μια εξαιρετική ευκαιρία για βελτιστοποίηση του ισολογισμού ή για μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα της διαδικασίας υποβολής εκθέσεων, ενώ μπορούν να συνδράμουν ουσιαστικά και στην εξοικονόμηση κόστους.

Οι Black & Maggina (2016), εξέτασαν τις επιδράσεις της υιοθέτησης των Δ.Π.Χ.Α. στα δεδομένα των οικονομικών καταστάσεων και τη χρησιμότητά τους στην Ελλάδα. Επιπρόσθετα, οι συγγραφείς εξέτασαν την επίδραση στην πληροφόρηση / χρησιμότητα των στοιχείων των οικονομικών καταστάσεων για τις τιμές των μετοχών στην Ελλάδα και την επίδραση της ελληνικής χρηματοπιστωτικής κρίσης. Τα αποτελέσματα της εργασίας τους φανέρωσαν ότι αρκετοί χρηματοοικονομικοί δείκτες επηρεάστηκαν δραματικά από την υιοθέτηση των Δ.Π.Χ.Α. στην Ελλάδα. Σε αντίθεση με άλλες χώρες, τα Δ.Π.Χ.Α. δεν έχουν οδηγήσει σε βελτιωμένη στατιστική συμπεριφορά αυτών των αναλογιών στην Ελλάδα - οι αναλογίες των στατιστικών αναλύσεων είναι εξαιρετικά διαφορετικές και η κανονικότητα της κατανομής τους δεν βελτιώνεται.. Επιπλέον, κατά την εξέταση της χρησιμότητας των στοιχείων των οικονομικών καταστάσεων για τις τιμές των μετοχών στην Ελλάδα, τα αποτελέσματα δείχνουν ότι η υιοθέτηση των Δ.Π.Χ.Α. δεν βελτίωσε απαραίτητως τη χρησιμότητα των οικονομικών καταστάσεων.

Τέλος, ο Farkas (2016), εξέτασε την αλληλεπίδραση της αναμενόμενης πιστωτικής ζημίας του Δ.Π.Χ.Α. 9, με τους κανόνες εποπτείας και εξετάζει τις πιθανές επιπτώσεις για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο συγγραφέας τάσσεται με την

άποψη ότι σε σύγκριση με την προσέγγιση για τις υφιστάμενες ζημίες του Δ.Λ.Π. 39, το Δ.Π.Χ.Α. 9 ενσωματώνει νωρίτερα και μεγαλύτερα δικαιώματα απομείωσης και ευθυγραμμίζεται περισσότερο με τις αναμενόμενες ζημίες. Η προηγούμενη αναγνώριση των πιστωτικών ζημιών θα μειώσει τη συσσώρευση πλεονασματικών ζημιών και την υπερεκτίμηση του εποπτικού κεφαλαίου. Επιπλέον, οι εκτεταμένες απαιτήσεις γνωστοποίησης ενδέχεται να συμβάλουν στην αποτελεσματικότερη πειθαρχία της αγοράς.

Ο αρθρογράφος συνεχίζει αναφέροντας ότι οι εποπτικές αρχές των τραπεζών ενδέχεται να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην εφαρμογή του Δ.Π.Χ.Α. 9, αλλά η υπερβολική εποπτική παρέμβαση εμπεριέχει τον κίνδυνο εισαγωγής μιας προληπτικής προκατάληψης στη λογιστική καταγραφή των ζημιών που διακυβεύει την ακεραιότητα της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης. Γενικά, τα πιθανά οφέλη από το πρότυπο θα εξαρτηθούν σε μεγάλο βαθμό από την ορθή και συνεπή εφαρμογή του σε όλες τις δικαιοδοσίες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΣΥΜΦΩΝΑ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ

4.1 Εισαγωγή

Το τέταρτο κεφάλαιο της εργασίας είναι αφιερωμένο στην παρουσίαση των τριών Συμφώνων της Βασιλείας (Βασιλεία I, II & III). Επιχειρείται μια επί της ουσίας παράθεση των σημαντικότερων πτυχών και ρυθμιστικών τους διατάξεων, καθώς και μια κριτική προσέγγιση ως προς τα όσα προβλέπουν, έτσι όπως αυτή αποτυπώνεται από την σύγχρονη αθρογραφία.

4.2 Σύμφωνο της Βασιλείας I

Από το 1965 έως το 1981 σημειώθηκαν ορισμένες ηχηρές τραπεζικές αποτυχίες (ή πτωχεύσεις) στις Ηνωμένες Πολιτείες. Η επιτροπή της Βασιλείας συγκροτήθηκε με έναυσμα την λανθασμένη εκκαθάριση της Herstatt Bank με έδρα την Κολωνία το 1973. Οι αποτυχίες των τραπεζών ήταν ιδιαίτερα εμφανείς κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '80, εποχή που συνήθως αναφέρεται και ως «κρίση αποταμίευσης και δανείων». Οι τράπεζες σε όλο τον κόσμο δάνειζαν εκτενώς, ενώ το εξωτερικό χρέος των χωρών αυξανόταν με μη βιώσιμο ρυθμό. Ως αποτέλεσμα, ο κίνδυνος για πτώχευση των μεγάλων διεθνών τραπεζών αυξήθηκε λόγω των υψηλών επισφαλειών και της σημαντικής διατάραξης του κοινού αισθήματος εμπιστοσύνης. Για να αποφευχθεί ο κίνδυνος αυτός, η επιτροπή τραπεζικής εποπτείας της Βασιλείας, αποτελούμενη από κεντρικές τράπεζες και εποπτικές αρχές 10 χωρών, συνεδρίασε το 1987 στη Βασιλεία της Ελβετίας με σκοπό να δώσει μια βιώσιμη λύση που θα εφαρμοστεί από κοινού προκειμένου να αποφευχθούν τα χειρότερα.

Η επιτροπή συνέταξε ένα πρώτο έγγραφο για να καθορίσει ένα διεθνές «ελάχιστο» ποσό κεφαλαίου που πρέπει να κατέχουν οι τράπεζες. Αυτό το ελάχιστο ποσό είναι ένα ποσοστό του συνολικού κεφαλαίου μιας τράπεζας, το οποίο καλείται επίσης η ελάχιστη κεφαλαιακή επάρκεια με βάση τον κίνδυνο και είναι μια από τις βασικές πτυχές, αυτού που διαφορετικά καλούμε ως, Σύμφωνο της Βασιλείας I. Ο γενικός του σκοπός ήταν:

- Ενίσχυση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος και
- Δημιουργία ενός δίκαιου και συνεκτικού διεθνούς τραπεζικού συστήματος προκειμένου να μειωθούν οι ανταγωνιστικές ανισότητες μεταξύ των διεθνών τραπεζών.

Το σημαντικότερο, ίσως, επίτευγμα της Βασιλείας I ήταν να καθορίσει το τραπεζικό κεφάλαιο και τον λεγόμενο δείκτη τραπεζικών κεφαλαίων. Προκειμένου να δημιουργηθεί μια ελάχιστη κεφαλαιακή επάρκεια βασισμένη στον κίνδυνο, η οποία να εφαρμόζεται σε όλες τις τράπεζες και τις κυβερνήσεις του κόσμου, απαιτήθηκε ένας γενικός ορισμός του κεφαλαίου. Πράγματι, πριν από αυτή τη διεθνή συμφωνία, δεν υπήρχε κανένας ορισμός του τραπεζικού κεφαλαίου. Το πρώτο βήμα της συμφωνίας ήταν να το ορίσει. Η Βασιλεία I ορίζει το κεφάλαιο που βασισμένη σε δύο επίπεδα (www.bis.org):

- **Βασική κεφαλαιακή επάρκεια (Tier 1)**: Το κεφάλαιο πρώτης βαθμίδας περιλαμβάνει εκδόσεις μετοχών (ή μετοχές μετόχων) και δηλωμένα αποθεματικά, όπως αποθεματικά ζημιών που έχουν διατεθεί για την ελάφρυνση των μελλοντικών ζημιών ή για την εξομάλυνση των διακυμάνσεων του εισοδήματος.]
- **Συμπληρωματικό Κεφάλαιο (Tier 2)**: Το κεφάλαιο της δεύτερης βαθμίδας περιλαμβάνει όλα τα άλλα κεφάλαια, όπως τα κέρδη από επενδυτικά περιουσιακά στοιχεία, το μακροπρόθεσμο χρέος με διάρκεια μεγαλύτερη των πέντε ετών και τα κρυφά αποθεματικά (δηλαδή, υπέρβαση των ζημιών από δάνεια και μισθώσεις). Εντούτοις, τα βραχυπρόθεσμα ακάλυπτα χρέη (ή τα χρέη χωρίς εγγυήσεις) δεν περιλαμβάνονται στον ορισμό του κεφαλαίου.

Ο πιστωτικός κίνδυνος ορίζεται ως τα «σταθμισμένο περιουσιακά στοιχεία» (RWA) της τράπεζας, τα οποία είναι στοιχεία ενεργητικού των τραπεζών σταθμισμένα σε σχέση με τα σχετικά επίπεδα πιστωτικού κινδύνου. Σύμφωνα με τη Βασιλεία I, το συνολικό κεφάλαιο θα πρέπει να αντιπροσωπεύει τουλάχιστον το 8% του πιστωτικού κινδύνου της τράπεζας. Επιπλέον, η συμφωνία της Βασιλείας προσδιορίζει τρεις τύπους πιστωτικών κινδύνων:

- Τον κίνδυνο στον ισολογισμό
- Τον συναλλακτικό κίνδυνο του ισολογισμού
- Τον μη συναλλακτικό κίνδυνο του ισολογισμού

4.2.1 Κριτική στο Σύμφωνο της Βασιλείας I

Το Σύμφωνο της Βασιλείας I έχει επικριθεί για πολλούς λόγους, οι σημαντικότεροι εκ των οποίων είναι οι εξής (Balthazar L., 2006):

- Περιορισμένη διαφοροποίηση του πιστωτικού κινδύνου: Το Σύμφωνο ορίζει τέσσερις γενικούς συντελεστές στάθμισης κινδύνου (0%, 20%, 50% και 100%), βάσει ενός ελάχιστου ποσοστού κεφαλαίου 8%.
- Στατική μέτρηση του κινδύνου αθέτησης: Η υπόθεση ότι ένα ποσοστό ελάχιστου κεφαλαίου 8% επαρκεί για την προστασία των τραπεζών από την αποτυχία δεν λαμβάνει υπόψη τον μεταβαλλόμενο χαρακτήρα του κινδύνου αθέτησης.
- Έλλειψη αναγνώρισης της διάρθρωσης του πιστωτικού κινδύνου: Οι κεφαλαιακές επιβαρύνσεις ορίζονταν στο ίδιο επίπεδο ανεξάρτητα από τη λήξη του πιστωτικού ανοίγματος.
- Απλοποιημένος υπολογισμός του δυνητικού μελλοντικού κινδύνου αντισυμβαλλομένου: Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις της Βασιλείας I αγνοούσαν το διαφορετικό επίπεδο κινδύνων που συνδέονται με τα διάφορα νομίσματα και τον μακροοικονομικό κίνδυνο. Με άλλα λόγια, προϋπέθεταν μια κοινή αγορά για όλους τους παράγοντες, πράγμα που δεν ισχύει στην πραγματικότητα.
- Έλλειψη αναγνώρισης των αποτελεσμάτων διαφοροποίησης του χαρτοφυλακίου: Στην πραγματικότητα, το άθροισμα των μεμονωμένων επενδυτικών κινδύνων δεν είναι το ίδιο με τη μείωση του κινδύνου μέσω της διαφοροποίησης του χαρτοφυλακίου. Συνεπώς, η αθροιστική ανάλυση όλων των κινδύνων οδηγούσε σε εσφαλμένη εκτίμηση του κινδύνου.

Το Σύμφωνο της Βασιλείας I είχε ως στόχο την αξιολόγηση του κεφαλαίου σε σχέση με τον πιστωτικό κίνδυνο ή τον κίνδυνο απώλειας εάν ένα μέρος δεν εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του. Ξεκίνησε την τάση προς την αύξηση της έρευνας για την μοντελοποίηση των κινδύνων. Ωστόσο, οι υπερβολικά απλουστευμένοι υπολογισμοί και οι περιορισμένες ταξινομήσεις που εισήγαγε οδήγησαν, εν τέλει, στην αλλαγή του, προετοιμάζοντας το έδαφος για το Σύμφωνο της Βασιλείας II. Παρόλα αυτά, η Βασιλεία I, ως το πρώτο διεθνές όργανο που αξιολογεί τη σημασία του κινδύνου σε σχέση με το κεφάλαιο, θα παραμείνει ορόσημο στην ιστορία του εποπτικού ελέγχου των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.

4.3 Σύμφωνο της Βασιλείας II

Η Βασιλεία II είναι ένα σύνολο διεθνών τραπεζικών κανονισμών που θεσπίστηκαν από την Επιτροπή της Βασιλείας για την εποπτεία των τραπεζών, η οποία προσάρμοσε τον τομέα της διεθνούς νομοθεσίας με ενιαίες ρυθμίσεις και τις σχετικές κατευθυντήριες γραμμές. Η Βασιλεία II επέκτεινε τους κανόνες για τις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις που θεσπίστηκαν σύμφωνα με τη Βασιλεία I, το πρώτο διεθνές ρυθμιστικό πλαίσιο, και παρείχε ένα πλαίσιο για κανονιστική αναθεώρηση, καθώς και καθορισμένες απαιτήσεις γνωστοποίησης για την αξιολόγηση της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών (Νεγκάκης & Ταχυνάκης, 2013). Η βασική διαφορά μεταξύ της Βασιλείας II και της Βασιλείας I είναι ότι η Βασιλεία II ενσωματώνει τον πιστωτικό κίνδυνο των περιουσιακών στοιχείων που κατέχουν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα για τον προσδιορισμό των δεικτών των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Αυτό την καθιστά πολύ πιο πολύπλοκη από το Σύμφωνο της Βασιλείας I. Η Βασιλεία II έχει πολλαπλές προσεγγίσεις για διαφορετικούς τύπους κινδύνων. Διαθέτει πολλαπλές προσεγγίσεις για την τιτλοποίηση και μέτρα για τον περιορισμό του πιστωτικού κινδύνου (όπως οι εξασφαλίσεις).

Συνοπτικά, το Σύμφωνο της Βασιλείας II στόχευε στην:

- Εξασφάλιση ότι η κατανομή κεφαλαίου είναι περισσότερο ευαίσθητη στον κίνδυνο.
- Ενίσχυση των απαιτήσεων γνωστοποίησης που θα επιτρέπουν στους συμμετέχοντες της αγοράς να εκτιμούν την κεφαλαιακή επάρκεια ενός ιδρύματος.
- Εξασφάλιση του ποσοτικού προσδιορισμού του πιστωτικού κινδύνου, του λειτουργικού κινδύνου και του κινδύνου αγοράς βάσει δεδομένων και επίσημων τεχνικών.
- Προσπάθεια μεγαλύτερης ευθυγράμμισης των οικονομικών και διαχειριστικών κεφαλαίων για τη μείωση των χρηματοοικονομικών αμβλώσεων.

Για να επιτύχει τα παραπάνω, το Σύμφωνο της Βασιλείας II στηρίζεται σε τρεις βασικούς πυλώνες: (1) ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις, (2) κανονιστική εποπτεία και (3) πειθαρχία της αγοράς. Οι ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις διαδραματίζουν τον σημαντικότερο ρόλο στη Βασιλεία II και υποχρεώνουν τις τράπεζες να διατηρούν τους ελάχιστους δείκτες κεφαλαίου του εποπτικού κεφαλαίου έναντι των σταθμισμένων περιουσιακών στοιχείων. Επειδή οι τραπεζικοί κανονισμοί διέφεραν σημαντικά μεταξύ των χωρών πριν από την εισαγωγή των συμφωνιών της Βασιλείας, ένα ενιαίο πλαίσιο της Βασιλείας I και, στη συνέχεια, της Βασιλείας II βοήθησε τις χώρες να μετριάσουν την

ανησυχία τους για την κανονιστική ανταγωνιστικότητα και τις δραστικές διαφορετικές εθνικές κεφαλαιακές απαιτήσεις για τις τράπεζες.

1^{ος} Πυλώνας – Ελάχιστες Κεφαλαιακές Απαιτήσεις

Η Βασιλεία II παρέχει κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των ελάχιστων συντελεστών κεφαλαιακής επάρκειας και επιβεβαιώνει τον ορισμό του ρυθμιστικού κεφαλαίου και του ελάχιστου συντελεστή 8% για το ρυθμιστικό κεφάλαιο έναντι των σταθμισμένων στοιχείων ενεργητικού (έτσι όπως είχε οριστεί από την το Σύμφωνο της Βασιλείας I). Η Βασιλεία II διαιρεί το επιλέξιμο ρυθμιστικό κεφάλαιο μιας τράπεζας σε τρεις βαθμίδες. Όσο υψηλότερη είναι η βαθμίδα, τόσο λιγότερους υποκείμενους τίτλους μπορεί να συμπεριλάβει μια τράπεζα σε αυτήν. Κάθε βαθμίδα πρέπει να έχει ένα ορισμένο ελάχιστο ποσοστό του συνολικού εποπτικού κεφαλαίου και να χρησιμοποιείται ως αριθμητής στον υπολογισμό των δεικτών κεφαλαιουχικού κεφαλαίου (www.bis.org).

Το κεφάλαιο πρώτης βαθμίδας (Tier 1) είναι ο αυστηρότερος ορισμός του ρυθμιστικού κεφαλαίου που είναι υποκείμενος σε όλα τα άλλα κεφαλαιακά μέσα και περιλαμβάνει τα ίδια κεφάλαια, τα δημοσιευμένα αποθεματικά, τα κέρδη εις νέον και ορισμένα καινοτόμα μέσα κεφαλαίου. Σχεδιάστηκε έτσι ώστε να έχει τη μεγαλύτερη ικανότητα απορρόφησης των ζημιών, προκειμένου οι τράπεζες να συνεχίσουν να λειτουργούν σε συνεχή βάση. Το κεφάλαιο της δεύτερης βαθμίδας αποτελείται από χρηματοοικονομικά μέσα της πρώτης βαθμίδας καθώς και διάφορα άλλα τραπεζικά αποθεματικά, υβριδικά μέσα και μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα δάνεια μειωμένης εξασφάλισης. Τέλος, το κεφάλαιο της τρίτης βαθμίδας μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την κάλυψη ενός μέρους των κεφαλαιακών απαιτήσεων του κινδύνου αγοράς.

Βασικός σκοπός του πρώτου πυλώνα είναι η διαρκής διατήρηση του ρυθμιστικού κεφαλαίου που απαιτείται για την προστασία έναντι των τριών βασικών συνιστωσών του κινδύνου που αντιμετωπίζει μια τράπεζα - Πιστωτικού Κινδύνου, Επιχειρησιακού Κινδύνου και Κινδύνου Αγοράς (www.bis.org).

- Το στοιχείο του Πιστωτικού Κινδύνου μπορεί να υπολογιστεί με τρεις διαφορετικούς τρόπους διαφορετικού βαθμού πολυπλοκότητας, την Τυποποιημένη Προσέγγιση (Standardized Approach), την Εσωτερική Αξιολόγηση (IRB) και την Προηγμένη μέθοδο Εσωτερικής Αξιολόγησης (Advanced IRB).

- Η Τυποποιημένη Προσέγγιση στηρίζεται στις εξωτερικές αξιολογήσεις βάσει πιστοληπτικής ικανότητας και εφαρμόζει σταθερούς συντελεστές στάθμισης κινδύνου στα περιουσιακά στοιχεία του τραπεζικού ιδρύματος. Στα θετικά της, συγκαταλέγονται το ότι είναι μια απλή μέθοδος, η οποία δεν απαιτεί σημαντική μοντελοποίηση. Είναι ελκυστική προς τις μικρότερες τράπεζες και παρουσιάζει σχετική ομοιομορφία. Στα αρνητικά της στοιχεία συγκαταλέγονται το ότι δεν είναι πολύ ευέλικτη και ενδεχομένως όχι τόσο ρεαλιστική σαν μέθοδος. Το σημαντικότερό της ίσως μειονέκτημα είναι ότι βασίζεται σε αξιολογήσεις πιστοληπτικής ικανότητας οι οποίες προέρχονται από εξωτερικές (ιδιωτικές) υπηρεσίες.
  - Η μέθοδος της Εσωτερικής Αξιολόγησης βασίζεται σε εσωτερικά μοντέλα προσέγγισης και υπολογισμού των δυνητικών απωλειών. Διακρίνονται δύο σημαντικές διακλαδώσεις, αυτή κατά την οποία η τράπεζα χρησιμοποιεί τα δικά της μοντέλα υπολογισμού των πιθανών απωλειών χρησιμοποιώντας όμως συγκεκριμένους εξωτερικούς δείκτες στάθμισης και αυτή κατά την οποία η τράπεζα προβαίνει στον υπολογισμό των ανωτέρω με τα δικά της μέσα. Στα θετικά της μεθόδου Εσωτερικής Αξιολόγησης είναι το ότι είναι πολύ ρεαλιστική και μπορεί να εφαρμοστεί επιτυχημένα από τα μεγάλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Στα αρνητικά της στοιχεία έγκειται η κριτική στο ότι απαιτεί από την τράπεζα να δαπανήσει σημαντικούς πόρους προκειμένου να διατηρήσει προηγμένα πληροφοριακά συστήματα συγκέντρωσης, παρακολούθησης και υπολογισμού των όσων απαιτούνται προκειμένου να πραγματοποιήσει αυτές τις προβλέψεις, ενώ είναι αμφιλεγόμενο και το κατά πόσο είναι ορθό να δίδεται περισσότερη διακριτική ευχέρεια στις τράπεζες ως προς το πώς τους εκτιμούν τους κινδύνους τους.
- Ο επιχειρησιακός κίνδυνος προσδιορίζεται βάσει τριών μεθόδων: (α) Προσέγγιση βασικού δείκτη, (β) Τυποποιημένη προσέγγιση και (γ) Προηγμένη προσέγγιση μέτρησης.
  - Όσον αφορά τον κίνδυνο της αγοράς, εστιάζεται στον κίνδυνο απωλειών που δύναται να προκύψουν από τις μεταβολές των τιμών της αγοράς. Για τον υπολογισμό του εκτιμώμενου κινδύνου αγοράς, η προτιμώμενη προσέγγιση είναι η VaR (Value at Risk).

2^{ος} Πυλώνας – Εποπτική Εξέταση

Ο δεύτερος πυλώνας αφορά την Εποπτική Εξέταση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Πρόκειται για την ρυθμιστική απάντηση στον πρώτο πυλώνα, παρέχοντας στις ρυθμιστικές αρχές καλύτερα «εργαλεία» σε σχέση με τα προηγούμενα διαθέσιμα. Παρέχει επίσης ένα πλαίσιο αντιμετώπισης του Συνταξιοδοτικού Κινδύνου, του Συστημικού

Κινδύνου, του Κινδύνου Συγκέντρωσης, του Στρατηγικού Κινδύνου, του Κινδύνου Φήμης, του Κινδύνου Ρευστότητας και του Νομικού Κινδύνου, το οποία και συνδυάζει ο δεύτερος πυλώνας υπό τον τίτλο του Υπολειμματικού Κινδύνου. Οι τέσσερις αρχές στις οποίες στηρίζεται είναι οι εξής (www.bis.org):

1. Οι τράπεζες πρέπει να διαθέτουν μια διαδικασία αξιολόγησης της συνολικής κεφαλαιακής τους επάρκειας σε σχέση με το προφίλ κινδύνου τους και μια στρατηγική για τη διατήρηση των επιπέδων κεφαλαίου τους.
2. Οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να επανεξετάζουν και να αξιολογούν τις εσωτερικές εκτιμήσεις και στρατηγικές εσωτερικής κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών, καθώς και την ικανότητά τους να παρακολουθούν και να διασφαλίζουν τη συμμόρφωσή τους με τους ρυθμιστικούς δείκτες κεφαλαίου. Επίσης, θα πρέπει να λαμβάνουν τα κατάλληλα εποπτικά μέτρα εάν δεν είναι ικανοποιημένες με το αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας.
3. Οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να αναμένουν ότι οι τράπεζες θα λειτουργούν πάνω από τους ελάχιστους συντελεστές ρυθμιστικού κεφαλαίου και θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να απαιτούν από τις τράπεζες να κρατούν κεφάλαια που υπερβαίνουν το ελάχιστο προσδιορισμένο όριο.
4. Οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να επιδιώξουν να παρεμβαίνουν σε πρώιμο στάδιο ώστε να αποφεύγεται η υποχώρηση κεφαλαίων κάτω από τα ελάχιστα επίπεδα που απαιτούνται για την υποστήριξη των χαρακτηριστικών κινδύνου μιας συγκεκριμένης τράπεζας και θα πρέπει να απαιτούνται ταχείες επανορθωτικές ενέργειες εάν δεν διατηρείται ή αν δεν αποκαθίσταται το κεφάλαιο.

3^{ος} Πυλώνας – Πειθαρχία της Αγοράς

Ο τρίτος Πυλώνας της Βασιλείας II αφορά την πειθαρχία της αγοράς. Στόχος αυτού του πυλώνα είναι η ενθάρρυνση της πειθαρχίας της αγοράς με την ανάπτυξη ενός συνόλου απαιτήσεων γνωστοποίησης, οι οποίες επιτρέπουν στους συμμετέχοντες στην αγορά να αξιολογούν βασικά στοιχεία σχετικά με το πεδίο εφαρμογής, το κεφάλαιο, τις εκθέσεις κινδύνου, τις διαδικασίες αξιολόγησης κινδύνου και, συνεπώς, την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζικών ιδρυμάτων. Η πειθαρχία της αγοράς συμπληρώνει τον κανονισμό, καθώς η ανταλλαγή πληροφοριών διευκολύνει την αξιολόγηση της τράπεζας από άλλους (συμπεριλαμβανομένων επενδυτών, αναλυτών, πελατών, άλλων τραπεζών και οργανισμών αξιολόγησης), γεγονός που οδηγεί σε καλή εταιρική διακυβέρνηση. Με την παροχή γνωστοποιήσεων που βασίζονται σε ένα κοινό πλαίσιο, η αγορά είναι ουσιαστικά

ενημερωμένη για την έκθεση της τράπεζας σε αυτούς τους κινδύνους και κατά αυτόν τον τρόπο παρέχεται ένα συνεπές και κατανοητό πλαίσιο επικοινωνίας που ενισχύει τη συγκρισιμότητα μεταξύ των τραπεζών. Αυτές οι γνωστοποιήσεις πρέπει να γίνονται τουλάχιστον δύο φορές το χρόνο, εκτός από τις ποιοτικές γνωστοποιήσεις που παρέχουν μια σύνοψη των γενικών στόχων και πολιτικών διαχείρισης κινδύνου, οι οποίες μπορούν να γίνονται ετησίως. Τα θεσμικά όργανα καλούνται επίσης να δημιουργήσουν μια επίσημη πολιτική σχετικά με το τι θα αποκαλυφθούν και θα ελέγχουν τους, μαζί με την επικύρωση και τη συχνότητα αυτών των γνωστοποιήσεων (www.bis.org).

4.3.1 Κριτική στο Σύμφωνο της Βασιλείας II

Παρότι η συμφωνία της Βασιλείας II συμφωνήθηκε από την επιτροπή της Βασιλείας με τη στήριξη των ισχυρότερων χωρών του ΟΟΣΑ, δεν είναι λίγοι αυτοί που τόνισαν ότι περιείχε αρκετές ελλείψεις, ιδίως όσον αφορά την αδυναμία της να ρυθμίσει ουσιαστικά τον τραπεζικό κλάδο και να προλάβει δυσμενή χρηματοπιστωτικά γεγονότα, όπως αυτό της πρόσφατης χρηματοοικονομικής κρίσης που συγκλόνισε τη παγκόσμια κοινότητα. Σύμφωνα με τον Keefe (2007), οι κανόνες κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών που όριζε η Βασιλεία II, οι οποίοι έχουν σχεδιαστεί από την Επιτροπή της Βασιλείας ως επικαιροποίηση των απλούστερων κεφαλαιακών προτύπων που από το 1988 έχουν στηρίξει τη φερεγγυότητα του παγκόσμιου τραπεζικού συστήματος, σιωπούν σε μεγάλο βαθμό για τον κίνδυνο ρευστότητας που αποτελεί, ενδεχομένως, την σημαντικότερη μορφή κινδύνου. Κατά τον συγγραφέα, τα μοντέλα που βρίσκονται στον πυρήνα της Βασιλείας II και εφαρμόζονται από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και τους οργανισμούς αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας δεν προέβλεπαν τις συνέπειες της κατάρρευσης την αγορά των ενυπόθηκων δανείων. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει, *«Τα μοντέλα είναι ένα χρήσιμο εργαλείο διαχείρισης κινδύνου, αλλά δεν είναι πάντα ένας αξιόπιστος προγνωστικός παράγοντας των πιστωτικών εξελίξεων και δεν πρέπει ποτέ να αναμένεται ότι μπορούν να προβλέψουν με απόλυτη ακρίβεια τις επιπτώσεις μιας τεράστιας αλλαγής στα προϊόντα δανεισμού»*.

Αν και η Βασιλεία II προτάθηκε, κυρίως, από τις χώρες του ΟΟΣΑ, οι νέοι κανονισμοί υποτίθεται ότι θα υιοθετούνταν και από τον υπόλοιπο κόσμο. Δεδομένων των πραγματικών οικονομικών αμβλώσεων στις εκάστοτε αναπτυσσόμενες χώρες καθώς και τον ποικίλων νομοθετικών και πολιτικών ποικιλομορφιών, το εγχείρημα της ενιαίας ενσωμάτωσης ενδεχομένως να φαντάζει και ουτοπικό. Σύμφωνα με τον Metzger (2006), οι

αναπτυσσόμενες χώρες ήταν λιγότερο πιθανό να συμμορφώνονταν με τους κανόνες της Βασιλείας II. Εάν το Σύμφωνο ήταν καλύτερα προσαρμοσμένο στις ιδιαίτερες τους πολιτικές και οικονομικές ανάγκες τότε ενδεχομένως να υπήρχε σύμπλευση απόψεων.

Οι Stefanou & Mendoza (2005), αναφέρουν μια σειρά πρόσθετων προβλημάτων που σχετίζονται με την εφαρμογή της Βασιλείας II. Η αναβάθμιση της υποστηρικτικής χρηματοπιστωτικής υποδομής, η αποτελεσματικότερη εποπτεία των τραπεζών και η πιο αυστηρά ρυθμιζόμενη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος είναι έννοιες που είναι πολύ πιο εύκολο να διατυπωθούν στο χαρτί από το να εφαρμοστούν στην πράξη. Η ανάπτυξη ενός κλάδου αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας απαιτεί υπηρεσίες υποβολής εκθέσεων και ελέγχου των εταιρειών, ισχυρούς κανόνες λογιστικής και εξωτερικού ελέγχου. Επιπλέον, απαιτείται επιτόπια κάλυψη του τομέα διαχείρισης κινδύνων όπως εφαρμόζεται στα πιο αναπτυγμένα τραπεζικά συστήματα. Αυτό συνεπάγεται μια θεμελιώδη αλλαγή στον τρόπο με τον οποίο ασκείται η πραγματική οικονομική τραπεζική διαχείριση και το μανάτζμεντ στις αναπτυσσόμενες χώρες. Οι τοπικές τράπεζες αναμένεται να υιοθετήσουν λιγότερο εξελιγμένες προσεγγίσεις και να προσελκύσουν περιουσιακά στοιχεία πιο επικίνδυνα, λόγω της αδυναμίας τους να διαφοροποιήσουν σωστά το χαρτοφυλάκιό τους. Η ανεπαρκής διακριτική ισχύς των συστημάτων διαβάθμισης μπορεί επίσης να προκαλέσει την υποχώρηση του τραπεζικού τομέα από ορισμένες μορφές επενδύσεων. Αυτό συνεπάγεται περιορισμένη πρόσβαση σε χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες για ορισμένους ιδιώτες και επιχειρήσεις.

Επιπλέον, οι κανονισμοί της Βασιλείας II, υποτίθεται ότι επηρέαζαν τον διεθνή δανεισμό στις αναπτυσσόμενες χώρες κατά τρόπο ανομοιογενή. Δεδομένου ότι το Σύμφωνο οδηγούσε σε αυξημένη εξάπλωση των επιτοκίων σύμφωνα με την αξιολόγηση, αυτό με τη σειρά του επηρέασε αρνητικά τις αναδύομενες οικονομίες της αγοράς και πολλές επιχειρήσεις, καθώς συνήθως θεωρούνταν πιο επικίνδυνες. Κατά συνέπεια, οι τράπεζες άλλαξαν, σε κάποιο βαθμό, τις στρατηγικές τους συγκεντρώνοντας τους χαμηλότερους κινδύνους. Και οι δύο αυτές τάσεις έχουν επιβεβαιωθεί από την εμπειρική έρευνα στην περίπτωση των αυστριακών τραπεζών (Jager & Redak, 2007).

Τέλος, σε γενικές γραμμές, οι προκυκλικές επιδράσεις της Βασιλείας II δεν επηρέασαν το ίδιο όλες τις χώρες. Όσες χώρες έχουν εδραιωμένα χρηματοπιστωτικά συστήματα που βασίζονται στην αγορά επηρεάστηκαν πολύ λιγότερο από όσες δεν είναι οργανωμένες κατά παρόμοιο τρόπο (Heid, 2007).

4.4 Σύμφωνο της Βασιλείας III

Η Βασιλεία III αποτελεί την επέκταση του Συμφώνου της Βασιλείας II και εισάγει νέα πρότυπα κεφαλαίου και ρευστότητας για την ενίσχυση της ρύθμισης, της εποπτείας και της διαχείρισης του κινδύνου του συνόλου του τραπεζικού και χρηματοπιστωτικού τομέα. Σε μεγάλο βαθμό και ως απάντηση στην πιο πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση, οι τράπεζες οφείλουν να διατηρούν τους κατάλληλους δείκτες μόχλευσης και να πληρούν ορισμένες ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις. Στην πράξη, αυτό σημαίνει ότι το νέο Σύμφωνο στοχεύει στην ενίσχυση των κεφαλαιακών απαιτήσεων των τραπεζών με την αύξηση της ρευστότητάς τους και τη μείωση της συνολικής τους μόχλευσης (Νεγκάκης & Ταχυνάκης, 2013).

Η Βασιλεία III αποτελεί μέρος της συνεχιζόμενης προσπάθειας για την ενίσχυση του τραπεζικού ρυθμιστικού πλαισίου. Βασίζεται στα έγγραφα της Βασιλείας I και της Βασιλείας II και επιδιώκει να βελτιώσει την ικανότητα του τραπεζικού τομέα να αντιμετωπίσει το οικονομικό άγχος, να βελτιώσει τη διαχείριση κινδύνων και να ενισχύσει τη διαφάνεια των τραπεζών. Το επίκεντρο της Βασιλείας III είναι να προωθήσει διατάξεις που θα προσφέρουν μεγαλύτερη ανθεκτικότητα στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, προκειμένου να μειωθεί ο κίνδυνος εμφάνισης κρίσεων που θα επηρεάσουν τις παγκόσμιες οικονομίες. Το Σύμφωνο της Βασιλείας III διατηρεί τους τρεις πυλώνες που εισήγαγε η Βασιλεία II, όμως τους ενισχύει σημαντικά με τη λήψη πρόσθετων ρυθμιστικών διατάξεων για το σκοπό αυτό.

Ελάχιστες Κεφαλαιακές Απαιτήσεις

Η Βασιλεία III εισήγαγε αυστηρότερες κεφαλαιακές απαιτήσεις σε σύγκριση με τη Βασιλεία I και τη Βασιλεία II. Το ρυθμιστικό κεφάλαιο των τραπεζών διαιρείται στις βαθμίδες 1 και 2, ενώ η βασική βαθμίδα 1 υποδιαιρείται σε κεφάλαια κοινών μετοχών της Κατηγορίας 1 και πρόσθετων κεφαλαίων της Κατηγορίας 1. Η διάκριση αυτή είναι σημαντική επειδή τα μέσα ασφάλειας που περιλαμβάνονται στο κεφάλαιο της πρώτης βαθμίδας έχουν το υψηλότερο επίπεδο σημαντικότητας. Το κεφάλαιο κοινών μετοχών της Κατηγορίας 1 περιλαμβάνει μετοχικά μέσα που έχουν μερίσματα διακριτικής ευχέρειας και δεν έχουν λήξη, ενώ τα πρόσθετα κεφάλαια της Κατηγορίας 1 περιλαμβάνουν χρεόγραφα τα οποία υπόκεινται στα περισσότερα δάνεια μειωμένης εξασφάλισης, δεν έχουν λήξη και τα μερίσματά τους μπορούν να ακυρωθούν ανά πάσα στιγμή. Το κεφάλαιο της κατηγορίας 2 αποτελείται από μη εξασφαλισμένο χρέος μειωμένης εξασφάλισης με αρχική διάρκεια τουλάχιστον πέντε ετών (www.bis.org).

Η Βασιλεία III διατήρησε τις κατευθυντήριες γραμμές για τα σταθμισμένα περιουσιακά στοιχεία σε μεγάλο βαθμό αμετάβλητες από τη Βασιλεία II. Τα σταθμισμένα περιουσιακά στοιχεία αντιπροσωπεύουν στοιχεία ενεργητικού μιας τράπεζας σταθμισμένα με συντελεστές κινδύνου που καθορίζονται από τη Βασιλεία III. Όσο υψηλότερος είναι ο πιστωτικός κίνδυνος ενός περιουσιακού στοιχείου, τόσο μεγαλύτερος είναι ο συντελεστής στάθμισης του. Τέλος, χρησιμοποιεί πιστοληπτικές αξιολογήσεις ορισμένων περιουσιακών στοιχείων για να καθορίσει τους συντελεστές κινδύνου τους.

Σε σύγκριση με τη Βασιλεία II, οι βασικοί δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας που προβλέπονται στην Βασιλεία III, ενισχύονται και ο υπολογισμός τους πραγματοποιείται βάσει του ποσοστού των σταθμισμένων στοιχείων ενεργητικού. Συγκεκριμένα, η Βασιλεία III αύξησε το κατώτατο κεφάλαιο κοινών μετοχών της Κατηγορίας 1 από 4% σε 4,5% και το ελάχιστο κεφάλαιο της Κατηγορίας 1 από 4% σε 6%. Το συνολικό ρυθμιστικό κεφάλαιο παρέμεινε αμετάβλητο στο 8%.

Αντικυκλικά Μέτρα

Η Βασιλεία III εισήγαγε νέες απαιτήσεις όσον αφορά το ρυθμιστικό κεφάλαιο για τις μεγάλες τράπεζες ώστε να αντισταθμίζουν τις κυκλικές μεταβολές στους ισολογισμούς τους. Κατά τη διάρκεια της πιστωτικής επέκτασης, οι τράπεζες πρέπει να διαθέσουν πρόσθετο κεφάλαιο, ενώ κατά τη διάρκεια της πιστωτικής συρρίκνωσης, οι κεφαλαιακές απαιτήσεις μπορούν να χαλαρώσουν. Οι νέες κατευθυντήριες γραμμές εισήγαγαν επίσης τη μέθοδο bucketing, με την οποία οι τράπεζες ομαδοποιούνται ανάλογα με το μέγεθος, την πολυπλοκότητα και τη σημασία τους για τη συνολική οικονομία. Οι συστηματικά σημαντικές τράπεζες υπόκεινται σε υψηλότερες κεφαλαιακές απαιτήσεις.

Μέτρα μόχλευσης και ρευστότητας

Επιπλέον, η Βασιλεία III εισήγαγε απαιτήσεις μόχλευσης και ρευστότητας για τη διασφάλιση του υπερβολικού δανεισμού και για την εξασφάλιση ότι οι τράπεζες διαθέτουν επαρκή ρευστότητα κατά τη διάρκεια των οικονομικών κρίσεων. Συγκεκριμένα, ο δείκτης μόχλευσης, ο οποίος υπολογίστηκε ως κεφάλαιο της κατηγορίας 1, διαιρούμενος με το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων εντός και εκτός ισολογισμού, μείον άυλα περιουσιακά στοιχεία, προσδιορίστηκε ότι πρέπει να φτάνει στο 3%.

4.4.1 Κριτική στο Σύμφωνο της Βασιλείας III

Η εφαρμογή των κανόνων της Βασιλείας III οδηγεί σε περιορισμό της προσφοράς δανειακών κεφαλαίων από τις τράπεζες με αρνητικές επιπτώσεις στον πραγματικό τομέα της οικονομίας και την ανάπτυξη. Σύμφωνα με τον Γκόρτζο (2011), το σύνολό του το τραπεζικό σύστημα καλείται να αντλήσει από τις αγορές τεράστια ποσά ιδίων κεφαλαίων (έστω και σε βάθος εξαετίας), κατ' εξοχήν δε με την έκδοση κοινών μετοχών, η αναμενόμενη μείωση των αποδόσεων των ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών τις φέρνει σε ανταγωνιστικά μειονεκτική θέση προς τις επιχειρήσεις άλλων κλάδων της οικονομίας, οι αποδόσεις του κεφαλαίου των οποίων παραμένουν σταθερές ή τείνουν να αυξάνονται. Τέλος, η ανάγκη περιορισμού του κόστους το οποίο συνεπάγεται για τις τράπεζες η εφαρμογή του κανονιστικού αυτού πλαισίου μπορεί να οδηγήσει σε χρηματοπιστωτικές καινοτομίες που ενδέχεται να εκθέσουν τράπεζες σε κινδύνους που δεν είναι ακόμα εντοπισμένοι ή προβλέψιμοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ, ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Με δεδομένα τον κυρίαρχο ρόλο της τραπεζικής διαμεσολάβησης στη χρηματοδότηση της οικονομίας και την καθοριστική συμμετοχή των τραπεζών στα συστήματα πληρωμών και τις αγορές χρήματος και κεφαλαίων, η σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος και κατ' ακολουθίαν η ομαλή λειτουργία των αγορών και η ανάπτυξη της οικονομίας εξαρτώνται ουσιαδώς από τη σταθερότητα και την αποτελεσματική λειτουργία του τραπεζικού συστήματος.

Στόχοι της εποπτείας είναι η σταθερότητα και η εύρυθμη λειτουργία του πιστωτικού συστήματος και γενικότερα του χρηματοπιστωτικού τομέα της οικονομίας. Επιπλέον, η εποπτεία αποβλέπει στη διαφάνεια των διαδικασιών και των όρων των συναλλαγών των υποκειμένων σε αυτή. Συνοπτικά, η τραπεζική εποπτεία αποσκοπεί:

- Στη διαρκή παρακολούθηση της εφαρμογής του πλαισίου εποπτείας της κεφαλαιακής επάρκειας, των κανόνων ρευστότητας και της συγκέντρωσης κινδύνων.
- Στην εξέταση της συμμόρφωσης των εποπτευόμενων οντοτήτων, σε ατομική και ενοποιημένη βάση, προς το πλαίσιο που διέπει τη λειτουργία τους.
- Στην αξιολόγηση των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου, περιλαμβανομένης της διαχείρισης κινδύνων και της κανονιστικής συμμόρφωσης των εποπτευομένων.
- Στην παρακολούθηση των θεμάτων διαφάνειας των διαδικασιών και των όρων των συναλλαγών.

Η χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 οδήγησε πολλές τράπεζες διεθνώς (μικρές και μεγάλες, αρκετές δε από τις οποίες συστημικά σημαντικές) να απορροφήσουν τις ζημιές που προέκυψαν λόγω της κρίσης αυτής. Στην κορύφωσή της μάλιστα, το 2008, οι αγορές άσκησαν πίεση στις τράπεζες να μειώσουν τη μόχλευσή τους, με αποτέλεσμα:

- Την εκτεταμένη μείωση της αξίας στοιχείων του ενεργητικού τους, και συνακόλουθα

- Την αύξηση των ζημιών τους, τη μείωση των ιδίων κεφαλαίων τους και τον περιορισμό της δυνατότητας χορήγησης πιστώσεων και δανείων σε επιχειρήσεις και νοικοκυριά.

Μεταξύ άλλων, αυτό είχε και ως αποτέλεσμα, πέραν των αρνητικών επιπτώσεων που επήλθαν στον πραγματικό τομέα της οικονομίας, να αναγκαστεί το Δημόσιο σε πολλές περιπτώσεις (κατ' εξοχήν δε στις ΗΠΑ και σε αρκετά ευρωπαϊκά κράτη) να παρέμβει με στόχο τη στήριξη ή/και τη διάσωση τραπεζών (και σε ορισμένες περιπτώσεις του συνόλου του τραπεζικού συστήματος). Η εν λόγω παρέμβαση οδήγησε στην επιβάρυνση των κρατικών προϋπολογισμών των εν λόγω κρατών και στη δημιουργία, σε ορισμένες περιπτώσεις, σοβαρών δημοσιονομικών ανισορροπιών, ορισμένες από τις οποίες εξελίχθηκαν, μάλιστα, σε «δημοσιονομικές κρίσεις».

Απόρροια των προαναφερθέντων ήταν η Επιτροπή της Βασιλείας να προχωρήσει στην υιοθέτηση του νέου διεθνούς κανονιστικού πλαισίου, της «Βασιλείας III», με γνώμονα την αντιμετώπιση των ως άνω αστοχιών που αναδείχθηκαν κατά την πρόσφατη κρίση. Ειδικότερα κρίθηκε (σύμφωνα με τα προαναφερθέντα) ότι η «Βασιλεία II» δεν υπήρξε επαρκής, τα δε κενά της, όπως και ορισμένες διατάξεις της, συνέβαλαν (προφανώς στον βαθμό που τους αναλογεί), στην εκδήλωση της κρίσης και τις επακόλουθες αρνητικές επιπτώσεις της στον πραγματικό τομέα της οικονομίας.

Για λόγους πολυπλοκότητας και αστοχίας στην εύκολη εφαρμογή του, το Δ.Λ.Π. 39 αντικαθίσταται, αρχής γενομένης την 1^η Ιανουαρίου 2018 από το Δ.Π.Χ.Α. 9, με στόχο την αποτελεσματικότερη εφαρμογή των προβλεπόμενων Διεθνών Προτύπων έτσι ώστε να υπάρξει ένα ενιαίο πλαίσιο αναφοράς και πληροφόρησης από όλα τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Αυτό είναι ακόμα ένα βήμα προς την ομαλοποίηση των στρεβλώσεων που δημιουργήθηκαν (ή αναδείχθηκαν πιο έντονα και καθαρά) από την πρόσφατη οικονομική κρίση.

Το μόνο σίγουρο είναι ότι το σύγχρονο οικονομικό περιβάλλον χαρακτηρίζεται από υψηλότατο βαθμό ρυθμιστικών διατάξεων οι οποίες είναι πολύ πιο αυστηρές και στόχο έχουν να περιορίσουν, όσο είναι τουλάχιστον δυνατό, τα «δημιουργικά» φαινόμενα τραπεζικών πρακτικών που οδήγησαν, ούτως ή άλλως, σε σημαντικό βαθμό στο ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης του 2008. Η εποπτεία του χρηματοπιστωτικού συστήματος είναι πολύ συχνότερη και επιβάλλεται πολύ πιο ουσιαστικά πλέον, γεγονός που μπορεί μεν να χαρακτηρίζεται ως αρνητικό από μερικούς (δεδομένου ότι «περιορίζει» σε κάποιο βαθμό την απρόσκοπτη επιχειρηματική

δραστηριότητα των τραπεζών), όμως στην βάση του στοχεύει στην διαφύλαξη της οικονομικής ισορροπίας.

Ο σχολιασμός ενός τόσο σημαντικού θέματος, όπως αυτό της τραπεζικής εποπτείας και του τραπεζικού ρυθμιστικού κανονιστικού πλαισίου λειτουργίας, είναι σε κάθε περίπτωση, ελλιπής δεδομένου ότι πραγματοποιήθηκε, αμιγώς, βιβλιογραφικά για τις ανάγκες εκπόνησης της παρούσας διπλωματικής διατριβής.

Επιπροσθέτως, η υποχρεωτική εφαρμογή του Δ.Π.Χ.Α. 9 ξεκινάει από την 1^η Ιανουαρίου 2018 (αν και η προαιρετική εφαρμογή του ισχύει εδώ και χρόνια), συνεπώς δεν είναι δυνατόν να έχουμε σε αυτή τη χρονική στιγμή επαρκή στοιχεία και διαθέσιμες βιβλιογραφικές αναφορές που να εστιάζουν στον σχολιασμό και στα ζητήματα που, ενδεχομένως, να προκύψουν από την εφαρμογή του.

Τέλος, η παρούσα εργασία δεν ασχολείται με το θέμα του πιστωτικού κινδύνου καθώς και με όλα τα σχετικά μέτρα και μοντέλα που χρησιμοποιούνται για τον προσδιορισμό και την πρόβλεψή του. Ο πιστωτικός κίνδυνος, καθώς και οι σχετικές ρυθμιστικές διατάξεις που θέτουν τις βάσεις του προσδιορισμού και υπολογισμού του είναι ένα σημαντικό κομμάτι της βιβλιογραφίας, το οποίο όμως, δυστυχώς, δεν σχολιάστηκε στο παρόν έργο.

Οι επιπτώσεις από την υποχρεωτική εφαρμογή του Δ.Π.Χ.Α. 9 (τόσο ως αποτέλεσμα θεωρητικής προσέγγισης όσο και ως μια εργασία πρακτικής εφαρμογής) θα αποτελούσα ένα ιδιαίτερα ενδιαφέρον θέμα ενασχόλησης και διατριβής. Δεν είναι άλλωστε λίγοι αυτοί που πιστεύουν ότι θα επακολουθήσουν σημαντικές ανακατατάξεις από την επερχόμενη εφαρμογή του Δ.Π.Χ.Α. 9, συνεπώς ο εκτενής σχολιασμός του και η μελέτη αυτών των περιπτώσεων δύναται να προσφέρει πλούσιο υλικό για έρευνα.

Η μελέτη των προτύπων και των μοντέλων που ασχολούνται με τον προσδιορισμό της τραπεζικής κεφαλαιακής επάρκειας απέναντι στους διάφορους κινδύνους είναι ένα εξίσου ενδιαφέρον θέμα προς μελέτη. Ιδιαίτερα δε, στην περίπτωση που θα συνοδεύεται και από τον σχολιασμό των αδυναμιών των παρόντων μεθόδων και από προτάσεις που θα στοχεύουν στην υιοθέτηση νέων, πιο καινοτόμων και πιο αποτελεσματικών πρακτικών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

- Νεγκάκης Ι. Χρήστος & Ταχυνάκης Δ. Παναγιώτης, «Σύγχρονα Θέματα Ελεγκτικής & Εσωτερικού Ελέγχου, Σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου», Εκδόσεις ΔΙΠΛΟΓΡΑΦΙΑ, Αθήνα 2013

Ξένη

- Eichengreen B., Dincer N., (2011), “*Who should supervise? The structure of Bank Supervision and the Performance of the Financial System*”, NBER working paper series
- Tabak B. M., Fazio D. M., Paiva K. C.de O., Cajueiro D. O., (2016), “*Financial stability and bank supervision*”, Finance Research Letters, Volume 18, August 2016, Pages 322-327
- Gaganis C. and Pasiouras F., (2013), “*Financial supervision regimes and bank efficiency: International evidence*”, Journal of Banking & Finance, Volume 37, Issue 12, December 2013, Pages 5463-5475
- Stuhr D. P. and Wicklen R. V., (1974), “*Rating the Financial Condition of Banks: A Statistical Approach to Aid Bank Supervision*”, Federal Reserve Bank of New York
- Villanueva D. and Mirakhor A., (1990), “*Interest Rate Policies, Stabilization, and Bank Supervision in Developing Countries*”, IMF Staff Papers
- Onali E., Schaeck K., Danisewicz P., McGowan D., (2016), “*The Real Effects of Banking Supervision: Evidence from Enforcement Actions*”, Journal of Financial Intermediation
- Chortareas G. E., Girardone C. and Ventouri A., (2010), “*Bank supervision, regulation, and efficiency: Evidence from the European Union*”, Journal of Financial Stability Volume 8, Issue 4, Pages 292-302
- Heid, F. (2007): The cyclical effects of the Basel II capital requirements. In: Journal of Banking & Finance 31: 3885-3900
- Barth J. R., Lin C., Ma Y., Seade J., Song F. M., (2013), “*Do bank regulation, supervision and monitoring enhance or impede bank efficiency?*”, Lingnan University, Staff Publications - Department of Economics

- Barth J. R., Gerard C. Jr. and Levine R., (2002), “Bank regulation and supervision: what works best?”, *Journal of Financial Intermediation* 13, p. 205–248
- Jäger, J. and Redak, V. (2007): Austrian Banks’ Lending and Loan Pricing Strategies against the Background of Basel II. In: Phuskele, P. (ed.): *Basel II Norms – Implications on Business*. Hyderabad: ICFAI University Press
- Keefe, D. (2007b): Basel liquidity report expected as Basel two takes effect. *Global Risk Regulator* 5 (11)
- Metzger, M. (2006): Basel II - Benefits for Developing Countries? In: *Intervention* 3 (2006): 131-150
- Stephanou C. and Mendoza J. C. (2005): Credit Risk Measurement under Basel II: An Overview and Implementation Issues for Developing Countries. World Bank Policy Research Working Paper 3556
- Beck T. and Gros D., (2012), “*Monetary Policy and Banking Supervision: Coordination instead of separation*”, CEPS Policy Brief
- Beck T., Demirguc-Kunt A., Levine R., (2006), “*Bank supervision and corruption in lending*”, *Journal of Monetary Economics* 53 (2006) 2131–2163
- Ioannidou V. P., (2003), “*Does monetary policy affect the central bank’s role in bank supervision?*”, *Journal of Financial Intermediation* 14, p. 58–85
- Balthazar L. (2006) Critics of Basel 1. In: *From Basel 1 to Basel 3: The Integration of State-of-the-Art Risk Modeling in Banking Regulation*. Finance and Capital Markets Series. Palgrave Macmillan, London

Ιστοσελίδες

https://www.pwc.com/gx/en/ifrs-reporting/pdf/a_practical_guide_to_ifrs_7.pdf

<http://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-7-financial-instruments-disclosures/>

<https://www.iasplus.com/en/standards/ifrs/ifrs7>

<http://www.pwc.com/gx/en/audit-services/ifrs/publications/ifrs-9/ifrs-9-understanding-the-basics.pdf>

<http://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-9-financial-instruments/>

<https://www.iasplus.com/en-us/standards/international/ifrs-en-us/ifrs9>

<https://home.kpmg.com/gr/el/home/insights/2017/01/ifrs9-implications-european-banks.html>

<https://home.kpmg.com/gr/el/home/insights/2017/01/ifrs9-implications-european-banks.html>

<https://www.pwccn.com/en/industries/financial-services/banking-and-capital-markets/ifrs9-for-banks.html>

<https://www.mckinsey.com/business-functions/risk/our-insights/ifrs-9-a-silent-revolution-in-banks-business-models>

<https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/xx/pdf/2016/09/IFRS-9-for-banks-flyer-2016.pdf>

<https://www2.deloitte.com/tw/en/pages/financial-services/articles/impact-ifrs9.html>

https://www.ibm.com/support/knowledgecenter/en/SSN364_8.8.0/com.ibm.ima.tut/tut/bas_imp/bas2_sum.html

www.bis.org